

Afgørelser – Reg. nr.:

Fredningen vedrører:

Bemærkninger:

Bemærkninger om formål og bestemmelser:

Denne fredning indeholder ingen udtrykkelig formålsbestemmelse. Formålet må derfor udledes ud fra en fortolkning af fredningsafgørelsen. I dokumentet er de generelle bestemmelser fremhævet. Den fremhævede tekst er vejledende og er fremhævet som hjælp til læseren. Fredningens generelle bestemmelser kan også optræde uden for de markerede områder. Et fuldstændigt billede af formål og bestemmelser forudsætter, at hele afgørelsen fra fredningsnævn og Overfredningsnævnet/klagenævn læses.

[Tryk her for at komme direkte til den vejledende fremhævning af bestemmelserne](#)

Domme:

Taksationskommissionen:

Overfredningsnævnet:

Fredningsnævnet:

Forslag:

Dispensationer: sidst i filen med nyeste til sidst

FREDNINGSNÆVNET>

af

Forhandlingsprotokollen for Fredningsnævnet for
Haderslev Amtsrådskreds.

.Aar 1938, Lørdagen den 26. Februar Kl. 2 Efterm. samledes
Fredningsnævnet for Haderslev Amt paa Gram Slot angaaende Fredning
af en nærmere angiven Del af Gram Slotspark og Gram Sø.

Der fremlagdes Skrivelse af 19.ds. fra Danmarks Naturfrednings-
forening vedlagt Kortskitse, Deklaration og Beskrivelse med For-
eningens Anmodning i Henhold til Fredningslovens § 1, jfr. § 8 om
at foretage Fredning i det i Bilagene angivne Omfang af Gram Slots-
park, Gram Sø og nærmere betegnede Dele af det omliggende Land.

Tilstede var Ejeren af Gram Gods, Greve Adolph Brockenhuus
Schack.

Fredningsnævnet, der umiddelbart før nærværende Møde med Skov-
rider Frølich som Fører havde taget de paagældende Steder i Øjesyn
var enstemmigt af den Mening, at det vilde være af stor Værdi ved
Fredning i Henhold til Fredningsloven at sikre hele det nævnte Natur-
omraades Bevaring ud i Fremtiden til Gavn og Glæde for alle og sær-
lig for hele den sønderjydske Befolkning, som allerede gennem Aarene
ved Ejerens Tilladelse har haft uhindret Adgang til Slotsparken.

Greve Brockenhuus Schack erklærede overfor Fredningsnævnet, at
han gentog den af ham i den fremlagte Deklaration af 28. December f.A.
indeholdte Erklæring om Fredning af de anførte Arealer saaledes som
i Deklarationen nærmere angivet og oplyste i Forbindelse hermed, at
de paa Arealet staaende Bygninger er undergivet Bygningsfredning i
Klasse A.

Fredningsnævnet modtog derefter dette Ejers givne Tilsagn,
saaledes, at Fredning af det paagældende Omraade overensstemmende med
Deklarationen 28/12-1937 herved er gennemført. Den foretagne Fredning
er sket uden at der fra Ejers Side er stillet Krav om Erstatning.

Udskrift af denne Forretning bliver ved Nævnets Foranstaltning
at tinglyse.

Mødet sluttet:

Balthazar-Christensen A. Brockenhuus Schack P. Bernsen Hans Lund

Den fornævnte Deklaration af 28. December 1937 er saalydende:

Fredningsdeklaration.

Undertegnede Kammerherre, Hofjægmester Greve Ad. Brockenhuus Schack bestemmer herved med bindende Virkning for mig og senere Ejere, at den mig tilhørende Gram Sø og Gram Slotspark samt den Del af Gram Aa og de ligeledes under Godset hørende Skov- Mose- og Markarealer, der befinder sig indenfor den paa vedhæftede Kort nærmere angivne Grænse, der findes afmærket i Terrænet, skal være fredet som nedenfor nærmere angivet.

Fredningen omfatter herefter en Del af Art. Nr. 1 (Bind II, Blad 34) Gram, nemlig af Kortblad 6 Parcellerne 28, 53/30, 54/31 og 32 helt, og samme Kortblad Parcellerne 23 og 49/29 delvis, af Kortblad 7 Parcel 184/13 delvis, - endvidere en Del af Art. Nr. 453 (Bind II, Blad 34) Gram, nemlig af Kortblad 6, Parcellerne 24, 26, 27, 33, 34 og 45 helt, samt Parcel 25, delvis, af Kortblad 7 Parcellerne 5, 6, 190/7, 8, 9, og 97/4 helt, samt Parcel 183/13 delvis.

Med Hensyn til Afgrænsningen bemærkes, at denne mod Vest bestemmes af den forbi Slottet førende Hovedlandevej, mod syd følger Parkens sydlige Udkant indtil ca 220 Meter ind i Lunden, derfra mod Nord drages gennem en af de i Parken værende Slugter midt gennem Tagkær over Aaen op til et ved Markskellet nærmere angivet Punkt og derfra i lige Linie føres Vest paa over til den Nord for Slottet værende Gram Gaard.

Fredningen sker paa følgende nærmere Betingelser:

Søen bør i alt væsentligt bevares i sin nuværende Størrelse og Vandstanden - saaledes som den ved de afsatte Flodemaal er bestemt - maa ikke ved Foranstaltninger fra den til enhver Tid værende Ejers Side sænkes eller hæves.

Aaens snoede Forløb indenfor det fredede Omraade maa ikke reguleres.

Parken holdes som Lystskov væsentligt bestaaende af Løvtræer og saaledes, at den nuværende Tilstand saavidt muligt opretholdes, i hvilken Henseende henvises til vedhæftede Karakteristik med tilhørende Fotografier.

Omraadet maa ingensinde udstykkes og bebygges og den nedenævnte Bygning ejheller bygges højere.

Den paa Bygningen i Parkens vestligste Hjørne gennem Beplantning

foretagne Retouche skal stedse opretholdes, ligesom den ved Parkens Hovedindgang værende Løvtræ-Bevoksning skal bibeholdes, saaledes at der ved nødvendig Fældning plantes Træer af lignende Art.

Dog kan nødvendig Udvidelse af de i Forbindelse med Gram Gaard værende Landbrugsbygninger finde Sted i umiddelbar Tilknytning til de eksisterende Bygninger, hvorhos disse, naar Forholdene iøvrigt taler derfor, omvendt vil kunne helt eller delvis nedlægges eller efter Brand o.l. undlades genopførte.

De nuværende Udsigter fra de paa Kortet med B og C markerede Punkter - henholdsvis Krogshøj og Elverhøj - bør vedblivende holdes aabne.

Al Jagt paa det fredede Omraade er forbudt - dog at det to Gange om Aaret skal være Ejeren tilladt at jage løbende Vildt samt efter Samraad med Nævnet at skyde Krager og Alliker.

Fiskeriet forbeholdes Ejeren.

Paa Omraadet maa ingensinde opstilles Boder, Master eller andre Indretninger, som kan virke skæmmende.

Det i umiddelbar Nærhed af Slottet værende Haveanlæg bør i alt væsentligt bibeholdes.

Offentlighedens Adgang opretholdes i det væsentlige som hidtil, saaledes at den til enhver Tid værende Ejer herfra kan undtage de umiddelbart omkring Slottet beliggende Omraader.

Nærmere Ordensregler for Publikums Adgang kan med Bistand af det lokale Fredningsnævn udarbejdes og ved Parkens Indgang saavel som paa andre dertil egnede Steder ved Opslag bringes til Publikums Efterretning.

Paataleret tilkommer Ejeren, Fredningsnævnet for Haderslev Amtsraadskreds samt Danmarks Naturfredningsforening i Forening eller hver for sig.

Gram den 28. December 1937.

Ad. Brockenhuus Schack

.....

DISPENSATIONER>

Afgørelser - Reg. nr.:

Herunder ses afgørelser i dispensationssager for denne fredning

34

REG. NR. 00582 000

Modtaget i
Skov- og Naturstyrelsen

27 MAR. 1990

U D S K R I F T
af
FORHANDLINGSPROTOKOLLEN
for
Fredningsnævnet for Sønderjyllands
Amts Nordlige Fredningskreds.

Den 12. marts 1990 kl. 10 afholdt Fredningsnævnet for Sønderjyllands Amts Nordlige Fredningskreds møde i Gram ved Slotskroen. Nævnet var repræsenteret af formanden, civildommer Ib Lind Larsen, Haderslev, det amtsrådsvalgte medlem, gårdejer Thomas Lauridsen, Stubbum, Christiansfeld, og det af Gram Kommune valgte medlem, gårdejer Hans Gad, Kastrup, Gram. Som sekretær medvirkede civildommer Torkil Rasmussen, Kolding.

Der foretoges:

F. 89/89

Dispensation fra naturfredningslovens § 34 (fredningen af Gram Slotspark og Gram Sø) til nedrivning af gamle bygninger og opførelse af nye ved Gram Slotskro, matr. nr. 172 og 1499 Gram ejerlav, Gram.

Der fremlagdes:

1. skrivelse af 17. august 1989 fra andrageren, kroejer Ole Schrøder, Gram, ved arkitekt Erik Lyhne, Gram, med påtegninger,
2. skrivelse af 30. august 1989 fra Gram Kommune, teknisk for-

Miljøministeriet
Skov- og Naturstyrelsen

J.nr. SN 1211/8-0001

Akt. nr. 26.

BH.

væltning,

3-5. kort og

6. indkaldelse med indvarslingsliste.

For Sønderjyllands Amtskommune mødte ingeniør Fritz Petersen og overassistent Sonja Lorenzen.

For Gram Kommune mødte borgmester Hans Peter Geil, formand for teknisk udvalg Evald Fuglbjerg, kommuneingeniør Flemming Larsen og bygningsinspektør Kaj Tonnesen.

For Skov- og Naturstyrelsen mødte cand. mag. Niels Hørlück Jensen.

Arkitekt Erik Lyhne var mødt.

Ingen af de mødende udtalte sig imod ændragendet om den ansøgte bygningsnedrivning.

Formanden bemærkede, at en senere opførelse af nye bygninger kræver særskilt dispensation. Der bør foreligge bygningstegninger og beskrivelse.

Formanden bemærkede videre, at den ansøgte nedrivning ikke kræver særskilt dispensation.

De mødende havde ingen principielle indvendinger imod nyt byggeri, men forbeholdt sig indsigelser imod detaljer i byggeriet, som der først kan tages stilling, når bygningstegninger foreligger.

Sagen sluttet.

Mødet hævet.

Lind Larsen

Udskriftens rigtighed bekræftes.
Fredningsnævnet for Sønderjyllands Amts
Nordlige Fredningskreds, den 26. marts 1990.

Lind Larsen
Lind Larsen

Sønderjyllands Amtskommune, fredningsafd., j.nr. 8-70-53-1-511-1-89.
Gram Kommune, teknisk forvaltning.
Skov- og Naturstyrelsen.
Samme, Kulturhistorisk Kontor i Jylland, j.nr. SN 6112-0335.
Danmarks naturfredningsforening + lokalkomiteén.
Arkitekt Erik lyhne, Slotsvej 33, 6510 Gram.
Medlemmerne.

3 0 NOV. 1990

REG. NR. 0.582.00

U D S K R I F T
af
FORHANDLINGSPROTOKOLLEN
for
Fredningsnævnet for Sønderjyllands
Amts Nordlige Fredningskreds

Den 26. november 1990 kl. 9,30 afholdt Fredningsnævnet for Sønderjyllands Amts Nordlige Fredningskreds møde på Den Gamle Kro i Gram. Nævnet var repræsenteret af formanden, civildommer Ib Lind Larsen, Haderslev, det amtsrådsvalgte medlem, gårdejer Thomas Lauridsen, Stubbum, Christiansfeld, og det af Gram Kommune valgte medlem, gårdejer Hans Gad, Kastrup, Gram. Som sekretær medvirkede civildommer Torkil Rasmussen, Kolding.

Der foretoges:

F. 90/90

Dispensation fra naturfredningslovens § 34 (fredningen af Gram Slotspark m.m.) til renovering af Gram Slotspark, matr. nr. 1 og 453 Gram.

Der fremlagdes:

1. Skrivelse af 9. november 1990 fra Sønderjyllands Amt, landskabskontoret,
2. udskrift af forhandlingsprotokollen for Fredningsnævnet for

Handwritten signature

Haderslev amt for den 26. februar 1938,

3. uddrag af fredningsregistret for Sønderjyllands Amt,
4. renoveringsforslag for Gram Slotspark af oktober 1990,
5. skrivelse af 20. november 1990 fra Gram og Nybøl Godser A/S og
6. indkaldelse med indvarslingsliste.

For Sønderjyllands Amt, landskabskontoret, mødte afdelingsleder Solveig Østergaard og skovtekniker Peter Blenner.

For Gram Kommune mødte ingeniør Flemming Larsen.

For Skov- og Naturstyrelsen mødte statsskovrider Jørgen Eigaard og skovfogedassistent Peter Møller, Lindet Statsskovdistrikt.

For Gram og Nybøl Godser A/S mødte revisor Flemming Roldskov-Paulsen.

Sagen drøftedes.

Samtlige mødende kunne anbefale andragendet.

Jørgen Eigaard gjorde opmærksom på, at der kræves tilladelse efter skovloven, især på grund af den ændrede anvendelse af den del af bevoksningen, der er fredskovpligtig. Han påviste arealet.

Aase Østergaard bemærkede, at amtsrådet vil sørge for indsendelse af andragende.

Der var enighed om, at 3.sidste afsnit på side 3 i den fremlagte udskrift (bilag 2) skal være:

"Offentlighedens adgang opretholdes i det væsentlige som hidtil,

således at den til enhver tid værende ejer herfra kan undtage de umiddelbart omkring slottet beliggende områder højst 2 gange årligt i kortere perioder (af højst 3 dage).

Nævnet voterede internt og meddelte dispensation fra naturfredningslovens § 34 til renovering af Gram Slotspark i overensstemmelse med andragendet.

Fredningsnævnets afgørelse kan påklages til Overfredningsnævnet, Slotsmarken 15, 2970 Hørsholm, senest 4 uger fra den dag, afgørelsen er meddelt. En tilladelse eller dispensation må ikke udnyttes, før klagefristen er udløbet. Er klage indgivet, må tilladelse eller dispensation ikke udnyttes, med mindre den oprettholdes af Overfredningsnævnet. Tilladelsen bortfalder, såfremt den ikke er udnyttet inden 5 år fra dens meddelelse.

Sagen sluttet.

Mødet hævet.

Lind Larsen

Den 27. november 1990 kl. 10 afholdt Fredningsnævnet for Sønderjyllands Amts Nordlige Fredningskreds møde på Civildommerkontoret i Haderslev. Nævnet var repræsenteret af formanden, civildommer Ib Lind Larsen, Haderslev.

Der foretoges:

Genoptagelse af F. 90/90

Dispensation fra naturfredningslovens § 34 (fredningen af Gram Slotspark m.m.) til renovering af Gram Slotspark, matr. nr. 1 og 453.

Fredningsleder Jesper Refn har telefonisk meddelt, at han blev forhindret i at deltage i fredningsnævnets møde i går. Danmarks Naturfredningsforening og Dansk Ornitologisk Forening ønsker at blive indkaldt til møde i sagen og få lejlighed til at udtale sig.

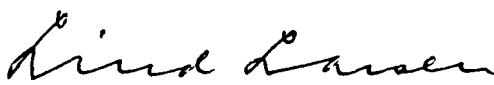
Under henvisning til foranstående besluttede formanden for fredningsnævnet at genoptage sagen. Der vil senere blive indkaldt til nyt møde.

Sagen udsat.

Mødet hævet.

Lind Larsen

Udskriftens rigtighed bekræftes.
Fredningsnævnet for Sønderjyllands Amts
Nordlige Fredningskreds, den 29.11.90

Lind Larsen

Udskrift sendt til:

Sønderjyllands Amts, landskabskontoret, j.nr. 8-70-52-1-511-1-89.

Gram Kommune, teknisk forvaltning, 6510 Gram.

Skov- og Naturstyrelsen, 4. kontor, Slotsmarken 13, 2970 Hørsholm.

Danmarks Naturfredningsforening, Nørregade 2, 1165 København K.

Samme, lokalkomiteén, v/Kirsten Lund Frandsen, Solbakken 40, 6100 Haderslev.

Dansk Ornitologisk Forening, Vesterbrogade 140, 1620 København V.

Samme, Sønderjyllandsafdelingen, Nørremarksvvej 17, 6270 Tønder.

Gram & Nybøl Godser A/S, Godskontoret, 6510 Gram.

Landskabsarkitekt Paul le Fevre Jacobsen, M.P. Bruunsgade 46-48, 8000 Århus C.
Att.: Ebbe Enøe.

Medlemmerne: gårdejer Thomas Lauridsen, Stubbum, Christiansfeld, og
gårdejer Hans Gad, Kastrup, Gram.

U D S K R I F T
af
FORHANDLINGSPROTOKOLLEN
for
Fredningsnævnet for Sønderjyllands
Amts Nordlige Fredningskreds.

Den 18. januar 1991 kl. 10 afholdt Fredningsnævnet for Sønderjyllands Amts Nordlige Fredningskreds møde på Civildommerkontoret i Sønderborg. Nævnet var repræsenteret af formanden, civildommer J. Dahm Frederiksen, Sønderborg.

Der foretoges:

F. 90/90

Dispensation fra naturfredningslovens § 34 (fredningen af Gram Slotspark m.m.) til renovering af Gram Slotspark, matr. nr. 1 og 453.

Ingen var mødt eller tilsagt.

Fredningsleder Jesper Refn har telefonisk meddelt, at Danmarks Naturfredningsforening og Dansk Ornitologisk Forening frafalder begæring om nyt møde i sagen og accepterer fredningsnævnets afgørelse af 26. november 1990.

Fredningsnævnets afgørelse af 26. november 1990 står herefter ved magt.

Fredningsnævnets afgørelse kan påklages til Overfredningsnævnet, Slotsmarken 15, 2970 Hørsholm, senest 4 uger fra den dag, afgørelsen er meddelt. En tilladelse eller dispensation må ikke udnyttes, før klagefristen er udløbet. Er klage indgivet, må tilladelse eller dispensation ikke udnyttes, med mindre den oprettholdes af Overfredningsnævnet. Tilladelsen bortfalder, såfremt den ikke er udnyttet inden 5 år fra dens meddelelse.

Sagen sluttet.

Mødet hævet

J. Dahm Frederiksen

Udskriftens rigtighed bekræftes.

Fredningsnævnet for Sønderjyllands Amts
Nordlige Fredningskreds, den 24 JAN. 1991

J. Dahm Frederiksen

Modtaget i
Skov- og Naturstyrelsen
25 JAN. 1991

Udskrift sendt til:

Sønderjyllands Amts, landskabskontoret, j.nr. 8-70-52-1-511-1-89.
Gram Kommune, teknisk forvaltning, 6510 Gram.

Skov- og Naturstyrelsen, 4. kontor, Slotsmarken 13, 2970 Hørsholm.

Danmarks Naturfredningsforening, Nørregade 2, 1165 København K.

Samme, lokalkomiteén, v/Laurids Rudebeck, Voldborgvej 3, 6500 Vojens.

Dansk Ornitologisk Forening, Vesterbrogade 140, 1620 København V.

Samme, Sønderjyllandsafdelingen, Nørremarksvej 17, 6270 Tønder.

Gram & Nybøl Godser A/S, Godskontoret, 6510 Gram.

Landskabsarkitekt Paul le Fevre Jacobsen, M.P. Bruunsgade 46-48, 8000 Århus
Att.: Ebbe Enøe.

Medlemmerne: gårdejer Thomas Lauridsen, Stubbum, Christiansfeld, og
gårdejer Hans Gad, Kastrup, Gram.

Miljøministeriet
Skov- og Naturstyrelsen

J.nr. SN 1211/8-0048
Akt.nr. 5

Bll.

FREDNINGSNÆVNET FOR SØNDERJYLLANDS
AMTS NORDLIGE FREDNINGSKREDSCivilretten i Sønderborg
Domhuset, Kongevej 41
6400 Sønderborg
Tlf. 74 424121

J.nr. F. 11/91

Sønderborg, den 8. marts 1991

Sønderjyllands Amt, teknisk forvaltning, landskabskontoret, har den 7. februar 1991 fremsendt sålydende skrivelse til fredningsnævnet:

Vedr.: Ansøgning om dispensation til afholdelse af "Have og landskab '92" -udstillingen i Gram slotspark.

Gram Slotspark er fredet ved fredningsnævnets kendelse af den 26. februar 1938.

Parkteknisk Institut har søgt om dispensation fra kendelsens bestemmelser vedrørende opstilling af boder mm. og offentlig adgang, således at fagmessen kan afholdes med betalende gæster. Fredningskendelsen siger:

- " På området må ingensinde opstilles boder, master, eller andre indretninger, som kan virke skæmmende."
- " Offentlighedens adgang opretholdes i det væsentlige som hidtil".

Offentligheden har inden fredningen, ved ejerens tilladelse, haft uhindret adgang til slotsparken.

Dispensationen ønskes tidsbegrænset fra mandag den 31. august til fredag den 4. september 1992, hvor Have og landskabsrådet, sammen med Parkteknisk Institut påtænker at arrangere "Have og landskab '92".

Arrangementet er en lukket fagmesse, der præsenterer maskiner, udstyr, metoder mm. til forvaltning, etablering og pleje af grønne områder i bred forstand.

Ejeren af slotsparken, Jens Brockenhuus-Schack, har givet sin tilladelse til arrangementet.

Amtet kan anbefale dispensationen på følgende vilkår:

- slotsparken skal efterlades i sammen stand som inden afholdelsen af fagmessen.
- lukningen af slotsparken for offentligheden, skal annonceres i de lokale dagblade for Gram og omegn, 1 uge før afholdelsen af arrangementet. Det skal ske på foranledning af arrangørerne."

LUS
11

11 MAR. 1991

Fredningsnævnet meddeler i medfør af naturfredningslovens § 34 (fredningen af Gram Slotspark m.m.) dispensation til afholdelse af "Have- og landskab '92" -udstillingen i Gram Slotspark i perioden 31. august til 4. september 1992.

J. Dahm Frederiksen

Thomas Lauridsen

Hans Gad

Fredningsnævnets afgørelse kan påklages til Overfredningsnævnet, Slotsmarken 15, 2970 Hørsholm, senest 4 uger fra den dag, afgørelsen er meddelt. En tilladelse eller dispensation må ikke udnyttes, før klagefristen er udløbet. Er klage indgivet, må tilladelse eller dispensation ikke udnyttes, med mindre den opretholdes af Overfredningsnævnet. Tilladelsen bortfalder, såfremt den ikke er udnyttet inden 5 år fra dens meddelelse.

Sendt til:

Sønderjyllands Amt, landskabskontoret, j.nr. 8-70-52-1-511-1-89.

Gram Kommune, teknisk forvaltning.

Danmarks Naturfredningsforening + lokalkomitéen.

Skov- og Naturstyrelsen.

Gram og Nybøl Godser A/S, Gram Slot, 6510 Gram.

Parkteknisk Institut, Amalievej 20, 1875 Frederiksberg C.

Modtaget i
Skov- og Naturstyrelsen
16 JULI 1992

Den 15. juni 1992 kl. 10 afholdt Fredningsnævnet for Sønderjyllands Amts Nordlige Fredningskreds møde på Den Gamle Kro i Gram. Nævnet var repræsenteret af formanden, civildommer Jørgen Dahm Frederiksen, Sønderborg, det amtsrådsvalgte medlem, gårdejer Thomas Lauritsen, Stubbum, Christiansfeld, og det af Gram Kommune valgte medlem, gårdejer Hans Gad, Kastrup, Gram.

Der foretoges:

F. 22/92

Forslag til regler for anvendelse
af Gram Slotspark, matr. nr. 1 m.fl.
Gram, naturfredningslovens § 34.

Der fremlagdes:

1. Skrivelse af 29. april 1992 fra Sønderjyllands Amt, Landskabskontoret,
2. forslag til regler for anvendelse af Gram Slotspark,
3. ændret forslag pr. 15. juni 1992 for anvendelse af Gram Slotspark af 15. juni 1992, og
4. indkaldelse.

For Sønderjyllands Amt, Landskabskontoret, mødte skovtekniker Peter Blenner.

For Gram Kommune mødte kommuneingeniør Flemming Larsen.

Eksempelministeriet
Skov- og Naturstyrelsen
J.nr. SN 1211/8-0018
Akt nr 8

af. ✓

12/8-0018

For Gram og Nybøl Godser A/S mødte adm. dir. Jens Brockenhuus-Schack.

Flemming Larsen oplyste, at Gram Kommune har udarbejdet de fremlagte forslag til regler for anvendelse af Gram Slotspark, for at kommunen kan være sikker på, at kommunens behandling af ønsker om afholdelse af arrangementer og anvendelse af parken iagttager de spilleregler, der gælder for parken, herunder fredningsbestemmelserne.

Peter Blenner udtalte, at Sønderjyllands Amt synes godt om initiativet og kan anbefale det. Som anført i amtets skrivelse af 29. april 1992 til fredningsnævnet bør regler for anvendelse af parken indeholde yderligere 3 punkter: 1) I indledningen bør henvises til ordensregler for parkbesøg. 2) Ansøgninger bør indeholde oplysning om offentlig adgang til arrangementerne. 3) Regelsættet bør gøre opmærksom på ejerens ret til delvis afspærring i begrænset omfang. Som yderligere supplement til forslaget foreslår amtet et yderligere punkt 4: I regelsættet bør anføres, at ansøgere hos Gram Kommune kan få udleveret ansøgningsskemaer med rids over parken for at sikre, at kommunen får de oplysninger, som kommunen har brug for.

Flemming Larsen svarede, at Gram Kommune har indarbejdet amtets ønsker i det ændrede forslag, der er fremlagt under mødet.

Formanden for fredningsnævnet bemærkede, at fredningsnævnet kun kommer ind i billedet, hvis der skal dispenseres fra fredningsdeklarationen.

Jens Brockenhuus-Schack oplyste, at der gennem årene - også længe før fredningsdeklarationen fra 1937 - har været afholdt adskillige arrangementer i parken, bl.a. grundlovsfester.

Efter yderligere drøftelse af forslaget til et reglesæt frafaldt repræsentanterne for Sønderjyllands Amt og Gram Kommune begæ-

ringen om fredningsnævnets godkendelse af regelsættet, idet kommunen vil foranledige, at arrangementer, der kræver fredningsnævnets godkendelse, vil blive forelagt fredningsnævnet i de enkelte tilfælde.

Mødet sluttede med besigtigelse i parken.

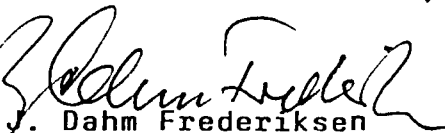
Sagen sluttet.

Mødet hævet.

J. Dahm Frederiksen

Udskriftens rigtighed bekræftes.

Fredningsnævnet for Sønderjyllands Amts
Nordlige Fredningskreds, den 10. juli 1992

J. Dahm Frederiksen

Udskrift sendt til:

Sønderjyllands Amt, landskabskontoret, j.nr.8-70-52-1-511-1-89.

Gram Kommune, teknisk forvaltning.

Gram & Nybøl Godser A/S, Godskontoret, 6510 Gram.

Danmarks naturfredningsforening + lokalkomiteén.

Skov- og Naturstyrelsen, 4 kontor.

Medlemmerne: Gårdejer Thomas Lauritsen, Stubbum, 6070 Christiansfeld, og
gårdejer Hans Gad, Kastrup, 6510 Gram.

Modtaget i
Skov- og Naturstyrelsen

16 JULI 1992

FREDNINGSNÆVNET FOR SØNDERJYLLANDS AMT
Dommerkontoret, Nørregade 31,
6270 Tønder. - Telf. 74 72 22 05.

Skov- og Naturstyrelsen

9 JULI 1993

Den 8. juli 1993 foretog formanden, dommer S.A. Koustrup, følgende sag på dommerkontoret:

J.nr. 40/93

Ansøgning fra amtsvejvæsenet om tilladelse til anlæg af stier ved landevej 504 i Gram kommune, begyndende ved den nordlige bro ved Gram Slot.

§ 50 - Gram Slotspark og sø -

Der fremlagdes skrivelse af 29. juni 1993 med bilag fra amtskommunen, landskabskontoret, j.nr. 8-70-51-1-511-1-93.

Det er oplyst, at projektet omfatter en forstærkning (hævning) af den nuværende asfalterede kørebane og en udvidelse af kørebanebredden med 10 - 20 cm i hver vejside til 6,3 m. Endvidere anlægges langs begge vejsider 1,5 m brede asfaltbelagte stier. Stierne placeres således, at de eksisterende træer, der vokser langs kørebanekanterne bevares. En del af strækningen er beliggende indenfor fredning af Gram Slotspark og Gram sø.

Amtsrådet har overfor nævnet anbefalet projektet.

Fredningsnævnets afgørelse:

Da det ansøgte ikke strider imod fredningens formål, der bl.a. er at bevare søen i sin nuværende størrelse, meddeler nævnet herved i medfør af Naturbeskyttelseslovens § 50 dispensation til

Administrativt

Skov- og Naturstyrelsen

Reg. Nr. 1211/8 - 0018

9

12/5
1993

udvidelse af kørebane med indtil 20 cm,

anlæg af 1,5 m bred cykelsti i overensstemmelse med projekt-
materialet samt

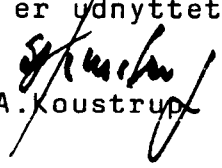
rydning af eksisterende hybenbevoksning,

dog på vilkår

at træerne afskærmes under arbejdet og

at træerne og deres rodnet ikke beskadiges ved gravning eller ar-
bejdsførsel.

I medfør af lov om naturbeskyttelse, § 66, bortfalder
tilladelsen, såfremt den ikke er udnyttet inden 3 år fra dato.

S.A. Koustrup

/ha

Afgørelsen kan inden 4 uger fra dens modtagelse indklages for
Naturklagenævnet af ansøgeren og forskellige myndigheder. Først
når det efter klagefristens udløb er konstateret, at afgørelsen
ikke er indbragt for Naturklagenævnet, kan dispensationen udnyt-
tes.

Klage skal indsendes skriftligt til Fredningsnævnet for Sønder-
jyllands amt, Dommerkontoret, Nørregade 31, 6270 Tønder, der
videresender klagen til Naturklagenævnet sammen med sagens do-
kumenter.

FREDNINGSNÆVNET FOR SØNDERJYLLANDS AMT

Dommerkontoret, Nørregade 31,
6270 Tønder. - Telf. 74 72 22 05.

Årøtaget i
Skov- og Naturstyrelsen

27 AUG. 1993

Den 26. august 1993 foretog formanden, dommer S.A. Koustrup, følgende sag på dommerkontoret:

J.nr. 52/93

Ansøgning fra Gram kommune om tilladelse til at etablere en ny bro mellem slotsbanken og parken ved Gram Slot.

§ 50 - Gram Slotspark -

Der fremlagdes skrivelse af 20. august 1993 med bilag fra Sønderjyllands amt, Landskabskontoret, j.nr. 8-70-52-1-511-1-93.

Om den nye bro er bl.a. oplyst, at den får eet spænd over åen i stedet for en baring ved en række nedrammede stolper som den tidligere bro. Den nye bro får derved en væsentlig anden karakter end den gamle, og derfor bygges broen ikke som tidligere sammen med en veranda. Dette skyldes også ønsket om ikke at lede museets besøgende op til sydfløjen, der er privat beboelse.

Broen består af to limtræsdragere i en stige konstruktion. På dragerne hviler åse, og for hvert andet fag er åsene forsynet med skråstivere til dragerne. Der er brugt jernbeslag ved stige konstruktionen, og ligeledes hviler de underste skråstivere i jernbeslag. Alle andre samlinger er traditionelle tømmer samlinger. Harmonerende med selve brospændet, der er udført i moderne limtræ konstruktion, er landfæsterne støbt af beton umiddelbart ved åens bredder, hvor de optager niveauforskellen mellem de to bredder ved de indlagte trin. Broen stryges med trætjære, gelænderet hvidmales som en association til den tidligere "hvide bro". Plankedækket, der som broens øvrige dele udføres i eg, skal ikke overfladebehandles.

1211/8-CC18
10

4.

1211

Det er oplyst, at broen bliver eet trin højere end den gamle bro, idet amtet som vandløbsmyndighed skal have mulighed for at vedligeholde vandløbet.

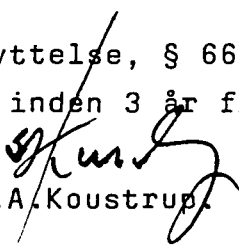
Skov- og Naturstyrelsen har meddelt tilladelse til det ansøgte på visse nærmere betingelser, og Sønderjyllands amt har anbefalet, at fredningsnævnet giver tilladelse til at etablere broen.

Fredningsnævnets afgørelse:

Det fremgår af fredningssagen fra 1938, at formålet med fredningen af dele af Gram Slotspark og Gram Sø var at sikre naturområdets bevaring for eftertiden.

Da etablering af en ny bro til erstatning for en ældre bro ikke strider imod fredningens formål, meddeler nævnet herved i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50 tilladelse til det ansøgte.

I medfør af lov om naturbeskyttelse, § 66, bortfalder tilladelsen, såfremt den ikke er udnyttet inden 3 år fra dato.

S.A. Koustrup

/ha

Afgørelsen kan inden 4 uger fra dens modtagelse indklages for Naturklagenævnet af ansøgeren og forskellige myndigheder. Først når det efter klagefristens udløb er konstateret, at afgørelsen ikke er indbragt for Naturklagenævnet, kan dispensationen udnyttes.

Klage skal indsendes skriftligt til Fredningsnævnet for Sønderjyllands amt, Dommerkontoret, Nørregade 31, 6270 Tønder, der videresender klagen til Naturklagenævnet sammen med sagens dokumenter.

22 SEP. 2000

FREDNINGSNÆVNET FOR SØNDERJYLLANDS AMT

Domhuset, Kongevej 41, 6400 Sønderborg, tlf. 73 42 41 21, fax. 74 42 41 23

Den 13. september 2000 kl. 10.00 afholdt **Fredningsnævnet for Sønderjyllands Amt** møde ved Gram Slotspark med formanden, dommer Claus Kejser, det amtsrådsvalgte medlem Thomas Lauritzen, Christiansfeld, og det kommunalvalgte medlem Henry Hansen.

Der foretoges:

J.nr. 60/2000:

Ansøgning fra Sønderjyllands Amt om renovering af den fredede Gram Slotspark på matr.nr. 453 Gram, Gram kommune.

- § 50 -

For Sønderjyllands Amt mødte Palle Grønlund og Helle Hartmann.

For Gram og Nybøl Godser A/S mødte Jens Brockenhuus-Schack og slotsforvalter Flemming Rolskov-Paulsen.

For Lindet Statsskovdistrikt mødte forstfuldmægtig Tingleff.

For Gram kommune mødte Svend Frandsen og Niels Christian Flemming Larsen.

For Danmarks Naturfredningsforenings lokalkomité mødte Ole Brink.

For Friluftsrådet i Sønderjylland mødte Mathias Martinsen.

Endvidere mødte Jørgen Overby og Ole Schrøder.

Nævnet foretog besigtigelse af slotsparken, og i den forbindelse redegjorde Helle Hartmann for projektet sammenholdt med tilstanden før orkanen.

Miljø- og Energiministeriet
Skov- og Naturstyrelsen
J.nr. SN 1996 - 1211/8 - 0001
Akt. nr. 67

Bil.

Formanden gennemgik kort fredningsbestemmelserne.

Palle Grønlund gennemgik det tekniske sekretariats skrivelse til Nævnet og anførte bl.a., at projektet vedrørende delområde 1 ønskes gennemført for at opnå en større bredde i parken, og for at akslerne mere kan komme til deres ret. Delområde 6 er omfattet af søbeskyttelseslinien og fortidsmindebeskyttelseslinien og ændringer her vil i givet fald kræve Amtets godkendelse.

Vedrørende delområde 1 bemærkede Jørgen Overby, at han finder, at Amtet har taget et flot initiativ, og at en gennemførelse af projektet vil give slotsparken et løft. For så vidt angår delområde 6 bør der ske en opførelse af muren, således at parken hele vejen rundt er lukket. Det må tages i betragtning, at der oprindeligt var tale om en barokpark, og det er et afgørende brud i helhedsindtrykket, at der ikke er en mur ind mod ejendommen Slotsgade 50 og 52.

Helle Hartmann bemærkede, at muren i givet fald bør være af samme højde som muren mod azalie-haven.

Jens Brockenhuus-Schack kunne tilslutte sig betragtningerne om, at der bør opføres en mur.

Ole Schrøder bemærkede, at han ikke ønsker nogen mur opført, men at der i stedet kunne plantes en hæk.

Palle Grønlund oplyste, at der på den strækning, hvor der ifølge forslaget ønskes opstillet en ny mur, tidligere var bagsiden af en bygning, som blev tilladt fjernet af Nævnet i 1990. Fredningskendelsen må forstås således, at den retouche, der er nævnt, skal dække bygningerne.

Helle Hartmann oplyste, at den allé af træer, der i en skitse er angivet som indrammende haveanlægget op mod slottet, ikke ønskes plantet. Det var med i landskabsarkitektens første forslag, men efterfølgende har arkitekten vurderet, at det vil bringe indtrykket af haven ud af balance. Rækken af træer mod Slotsgade 50 og 52 ønskes efter det nu foreliggende

erstattet af en espalier.

Jørgen Overby bemærkede, at han finder, at havens indramning af træer mangler. Det er efter hans opfattelse uforståeligt, at det er fjernet i forslaget, og han henviste i den forbindelse til fotografiet på folderen "Byens grønne blad 1999", der viser en indramning af haven med træer.

Helle Hartmann bemærkede, at der i delområdet bliver noget højskov. Der bliver ikke nogen skarp allé ud mod haven, men en mere flydende overgang.

Torkild Tingleff bemærkede, at allétræerne kunne stynes, og at det kunne afhjælpe de betænkeligheder, som arkitekten havde.

Palle Grønlund bemærkede, at Nævnet efter det tekniske sekretariats opfattelse må skulle tage stilling til, hvad der skal til, for at en fortsat sløring er opfyldt og herunder tage stilling til, om det kan ske ved en espalier eller ved en bibeholdelse af alléen.

Helle Hartmann bemærkede, at Nævnet endvidere bør tage stilling til den "talerstol", som kommunen ønsker udskåret af et udgået træ. Endvidere bør Nævnet tage stilling til ændringerne i delområde 5, hvor nogle stynede træer er gået ud og ønskes erstattet med en bøgehæk, ligesom ændringen i delområde 3 med opførelse af en kampestenskant bør vurderes af Nævnet.

FREDNINGSNÆVNETS AFGØRELSE:

Fredningen af Gram Slotspark må antages at have til formål så vidt muligt at opretholde tilstanden, herunder at bevare parken som lystskov væsentligt bestående af løvtræer og at bibeholde haveanlægget i umiddelbar nærhed af slottet.

For så vidt angår det på kortbilag angivne delområde af areal nr. 6 er det i deklarationen fastsat, at "den på Bygningen i

Parkens vestligste Hjørne gennem Beplantning foretagne Retouche skal stedse opretholdes". Det må således anses for en væsentlig del af fredningens formål, at sløringen mod disse bygninger bevares. Nævnet finder, at en sådan sløring bedst kan opnåes ved plantning af en allé som oprindeligt foreslået af arkitekten og således, at der af hensyn til indramningen af slotshaven og balancen i det synsmæssige indtryk foretages allé-beplantning på begge sider af haven som i det oprindelige forslag. Der kan om fornødent foretages styning af de pågældende træer.

Ved Nævnets behandling af den omtalte bygningsnedrivning i 1990 blev det anført, at denne nedrivning ikke krævede særskilt dispensation i modsætning til en senere opførelse af nye bygninger.

Det bemærkes, at muren efter det foreliggende projekt tilsyneladende forudsættes placeret udenfor det fredede område, hvorfor den ikke kræver dispensation. Såfremt en mur agtes opført indenfor det fredede område, vil dette kræve en dispensation samt forudsætte, at Nævnet fik forelagt et endeligt projekt vedrørende denne mur. Det er dog Nævnets opfattelse, at hullet ind til ejendommen Slotsgade 50 og 52 mest hensigtsmæssigt kan lukkes ved en bøgehæk eller ved en espalier.

Med de anførte ændringer og bemærkninger kan Nævnet godkende projektet vedrørende delområde 6.

Den blandede løvskov på kortbilagets delområder af areal nr. 1, blev som følge af orkanen ryddet for træer. Efter projektet skal der bl.a. anlægges nye rosenbede, kantet af lavendler og bøgehække, ligesom der vil ske genplantning med lind. Ved ændringen vil der ske en symmetrisk udvidelse af haveanlægget omkring havens hovedakse, og dette anlæg vil komme i bedre balance med tværaksen med markant afrunding af træer.

Herefter, og da de ansøgte ændringer vedrørende delområder 3 og 5 samt den omtalte "talerstol" må antages at være af en sådan karakter, at de ikke er i strid med fredningens formål,

meddeler Fredningsnævnet i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, dispensation hertil.

I medfør af naturbeskyttelseslovens § 66 bortfalder tilladelsen, såfremt den ikke er udnyttet inden 3 år fra dato.

Claus Kejsler

Afgørelsen kan inden 4 uger fra dens modtagelse indklages for Naturklagenævnet af ansøgeren og forskellige myndigheder.

Først når det efter klagefristens udløb er konstateret, at afgørelsen ikke er indbragt for Naturklagenævnet, kan dispensationen udnyttes.

Klage skal indsendes skriftligt til **Fredningsnævnet for Sønderjyllands Amt, Dommerkontoret, Kongevej 41, 6400 Sønderborg**, der videresender klagen til Naturklagenævnet sammen med sagens dokumenter.

/kb

FREDNINGSNÆVNET FOR SØNDERJYLLANDS AMT

Domhuset, Kongevej 41, 6400 Sønderborg tlf. 7342 4121 fax 7442 4123

SCANNED

Modtaget i
Skov- og Naturstyrelsen

- 7 SEP. 2006

Den 6. september 2006 behandlede formanden, dommer Claus Kejser, følgende sag på dommerkontoret:

J.nr. 19/2006

Forespørgsel vedrørende mulig placering af en form for vandkunst i Gram slotspark samt ansøgning om plantning af en labyrint og en landbohaves samt opstilling af en pavillon og opførelse af en ny toilet- og redskabsbygning i Slotsparken.

- § 50 -

Den 27. juni 2006 modtog Fredningsnævnet fra Gram kommune en forespørgsel vedrørende mulig placering af en vandkunst i Gram Slotspark.

Fredningsnævnet afholdt besigtigelse den 16. august 2006, hvor Nævnet udover forespørgslen angående vandkunsten blev anmodet om at tage stilling til ansøgning om andre ændringer i Slotsparken. Sagen overgik herefter til skriftlig behandling.

Det bemærkes, at det amtsrådsvalgte medlem, Thomas Lauritzen, og det kommunalvalgte medlem, Joan Stub, har deltaget i afgørelsen.

Det fremgår af sagen, at ejendommen er omfattet af en fredningsdeklaration af 28. december 1937. Det må antages, at fredningen har til formål at bevare parken som lystskov i det væsentlige bestående af løvtræer og således, at den nuværende tilstand så vidt muligt opretholdes. Efter fredningen må området ikke bebygges, og der må ikke opstilles boder, maste eller lignende, der kan virke skæmmende. Haveanlægget i nærheden af slottet bør i det væsentlige bibeholdes.

Ejeren, Danmarks Naturfredningsforening og Fredningsnævnet har påtaleret efter deklarationen.

I 1990'erne blev der foretaget en renovering af slotsparken, ligesom Nævnet efter orkanen i 1999 har behandlet en sag om renovering af parken.

Under mødet den 16. august blev det for så vidt angår renovering af delområde 1) oplyst, at der ønskes etableret en ny indgang til slotsparken, således at denne bliver mere markant. Den bevoksning af buske og træer, der er omkring indgangspartiet, skal bevares. Det er hensigten, at vandkunsten skal ligge i hovedaksen mellem indgangen og slottet, og efter det foreliggende udkast bliver vandkunsten på et begrænset område. En del

SN5-121-2006
7

af en eksisterende rhododendron-bevoksning fjernes, således at der går en kanal fra området ved indgangen til slotsparken ned mod den nedre del af rhododendron-bedet. Planterne her fjernes.

Under mødet oplyste Amtets repræsentant, at rhododendron-beplantningen i den nedre del stammer fra renoveringen af slotshaven i 1990'erne.

I renoveringsplanens delområde 2) ønskes der på begge sider af en gang, der går parallelt med hovedaksen, plantet en labyrint ved en eksisterende bøgehæk og i samme højde som denne, ca. 180 cm. På et areal på den anden side af tværaksen ønskes på et plæneområde etableret en landbohaves. Hækkene i denne have vil få samme højde som hækkene omkring apotekerhaven, ca. 120 cm.

Amtets repræsentant har under mødet oplyst, at der på det areal, hvor landbohaven ønskes plantet, før stormfaldet i 1999 stod træer. I forbindelse med den seneste renovering agtede man at lade træbevoksningen komme igen ved selvsåning. Dette lykkedes ikke, og i stedet bredte et brombærkrat sig. Dette er nu fjernet.

Endvidere er ansøgt om opstilling af en pavillon i renoveringsplanens delområde 3). Det er oplyst, at den bagtil vil være dækket af eksisterende blandet løvskov. En kratbevoksning ud mod slotssøen vil blive fjernet, således at der fra pavillonen er udsigt over denne.

Endelig er der ansøgt om opførelse af en ny toilet- og mandskabsbygning. Denne bygning trækkes lidt ind i slotsparken i forhold til den eksisterende bygning, og der vil i stedet blive etableret en støttemur der, hvor den gamle bygning var. I forhold til det fremlagte forslag bør den nye bygning have afvalmet tag.

Under mødet den 16. august tilkendegav repræsentanterne fra Sønderjyllands Amt, Gram kommune, Danmarks Naturfredningsforening og Friluftsrådet, at de kunne støtte ansøgningerne.

FREDNINGSNÆVNETS AFGØRELSE:

Med hensyn til vandkunsten bemærkes, at Nævnet alene tager stilling til konkrete projekter, og et sådant foreligger ikke. Hertil kommer, at der fra den 1. januar 2007 nedsættes et nyt fredningsnævn, og at det nuværende nævn ikke kan binde fremtidige nævn.

Med nævnte forbehold kan Nævnet tilkendegive, at man ikke vil være afvisende overfor, at der kan etableres en vandkunst indenfor et område som angivet på skitsen vedrørende delområde 1). Vandkunsten må ikke være skæmmende, og den skal tilpasses den stil, hvori parken er anlagt.

Forinden vandkunsten etableres, skal der indhentes godkendelse fra Nævnet og de øvrige påtaleberettigede ud fra et konkret projekt.

Hvad angår labyrinten går Nævnet ud fra, at den etableres med bøgehække. Nævnet finder, at en sådan labyrint er i overensstemmelse med parkens karakter, og dermed ikke i strid med fredningens formål.

Med hensyn til landbohaven bemærkes, at etablering af en sådan ikke kan antages at være i strid med fredningsformålet. Det må endvidere antages, at etablering af en sådan have vil give et mere harmonisk indblik ind mod slottet end en retablering af en mere løvskovsagtig bevoksning.

Under hensyn til parkens karakter og til at pavillonens opstilles et sted, hvor den bagtil vil være dækket af eksisterende skovbevoksning, kan det ikke antages at være i strid med fredningsformålet, at denne etableres.

Endelig finder Nævnet, at en opførelse af en ny toilet- og mandskabsbygning til afløsning for den eksisterende ikke er i strid med fredningsformålet.

I medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, meddeler Nævnet derfor dispensation til planlægning af en labyrint og en landbohavede, til opstilling af en pavillon og til opførelse af en ny toilet- og mandskabsbygning i overensstemmelse med de indsendte tegninger og beskrivelser, dog således at sidstnævnte bygning skal opføres med afvalmet tag.

Claus Kejser

Afgørelsen kan inden 4 uger fra dens modtagelse indklages for Naturklagenævnet af ansøgeren og forskellige myndigheder.

Først når det efter klagefristens udløb er konstateret, at afgørelsen ikke er indbragt for Naturklagenævnet, kan dispensationen udnyttes.

Klage skal indsendes skriftligt til **Fredningsnævnet for Sønderjyllands Amt, Dommerkontoret, Kongevej 41, 6400 Sønderborg**, der videresender klagen til Naturklagenævnet sammen med sagens dokumenter.

For klage skal betales et gebyr på 500 kr. til Naturklagenævnet. Når Naturklagenævnet har modtaget sagen fra Fredningsnævnet, vil Naturklagenævnet opkræve gebyret hos klageren, og såfremt en fastsat betalingsfrist ikke overholdes, vil klagen blive afvist. Gebyret tilbagebetales, hvis klageren får helt eller delvist medhold.

/kb

Fredningsnævnet for Syddjylland, sydlig del

Ansøgning fra Haderslev Kommune om dispensation til at opsætte en vandkunst i Gram Slotspark. (J. nr. 8/2008)

Haderslev Kommune har ved brev af 12. februar 2008 forelagt Fredningsnævnet en ansøgning om tilladelse til at opsætte en vandkunst i Gram Slotspark umiddelbart syd for slottet. Slotsparken er fredet ved fredningsdeklaration, underskrevet den 28. december 1937 og tinglyst den 10. marts 1938. Det fremgår blandt andet af fredningsdeklarationen, at parkens "nuværende Tilstand" skal så vidt muligt opretholdes, og at "Det i umiddelbar Nærhed af Slottet værende Haveanlæg bør i alt væsentligt bibeholdes". Projektet kan derfor ikke gennemføres, medmindre fredningsnævnet meddeler dispensation hertil.

Fredningsnævnet har afholdt møde i sagen fredag den 11. april 2008, hvor fredningsnævnet tillige har foretaget besigtigelse af slotsparken.

Fredningsnævnet har besluttet at meddele Haderslev Kommune dispensation til at etablere en vandkunst i slotshaven på de vilkår, der fremgår af afsnittet "Fredningsnævnets afgørelse".

Sagens baggrund

Den 28. december 1938 underskrev den daværende ejer af Gram Slot, grev Brockenhuus Schack, deklaration om frivillig fredning af Gram Slotspark, Gram sø og dele af de omliggende arealer.

Det hedder i deklarationen blandt andet:

"Undertegnede Kammerherre, Hofjægermester Greve Ad. Brockenhuus Schack, bestemmer herved med bindende virkning for mig og senere ejere, at den mig tilhørende Gram Sø og Gram Slotspark samt den Del af Gram Aa og de ligeledes under Godset hørende Skov- Mose- og Markarealer, der befinder sig indenfor den på vedhæftede Kort nærmere angivne Grænse, der findes afmærket i Terrænet, skal være fredet som nedenfor nærmere angivet.

...

Fredningen sker på følgende nærmere Betingelser:

...

Parken holdes som Lystskov væsentligt bestaaende af Løvtræer og saaledes, at den nuværende tilstand saavidt muligt opretholdes, i hvilken Henseende henvises til vedhæftede Karakteristik med tilhørende Fotografier.

Omraadet maa ingenside udstykkes og bebygges og den nedennævnte Bygning ej heller bygges højere.

Den på Bygningen i Parkens vestligste Hjørne gennem Beplantning foretagne Betouche skal stedse opretholdes, ligesom den ved Parkens Hovedindgang værende Løvtræ-Bevoksning skal bibeholdes, saaledes at der ved nødvendig Fældning plantes Træer af lignende art.

...

Paa Omraadet maa ingensinde opstilles Boder, Master eller andre Indretninger, som kan virke skæmmende.

Det i umiddelbar Nærhed af Slottet værende Haveanlæg bør i alt væsentligt bibeholdes.

...”

I 2005 ansøgte Gram Kommune Statens Kunstfond om midler til en vandkunst i Gram slotspark.

I 2006 bevilligede Statens kunstfond 1,5 mill kr. til projektet; Gram Kommune bevilligede yderligere 500.000 kr.

Efter kommunesammenlægningen har Haderslev Kommune overtaget projektet og har i samarbejde med Statens Kunstfond udvalgt billedhugger Torben Ebbesen som den kunstner, som skal udføre kunstværket.

Billedhugger Torben Ebbesen har herefter udarbejdet et forslag til en vandkunst, som er blevet godkendt af en styregruppe med deltagere fra Statens kunstfond og Haderslev Kommune; ejeren af Gram Slotspark, Gram og Nybøl Godser A/S, har accepteret projektet.

Forslaget til vandkunsten er beskrevet i en projektbeskrivelse, der er dateret den 28. januar 2008 og vedlagt Haderslev Kommunes brev af 12. februar 2008 til fredningsnævnet.

Haderslev Kommune har anført blandt andet i projektbeskrivelsen:

”...

Der blev fra Gram Kommunes side lagt vægt på at kunstværket skulle tilpasses parkens historie og gerne tage udgangspunkt i rammerne som blev stukket ud med planen: ”Renovering af Gram Slotspark” udarbejdet af Sønderjyllands Amt og Gram Kommune i 2000.

Projektet blev fremlagt for styregruppen d. 23. oktober 2007, som udover 3 personer fra Statens Kunstfond, består af 3 personer fra Haderslev Kommune. Projektet blev anbefalet af styregruppen. Projektet blev fremlagt d. 16. november 2007 og efterfølgende godkendt af Gram Slots bestyrelse, som ejer Gram Slotspark ...

Der blev udarbejdet 2 modeller, hvor styregruppen og Gram Slot har anbefalet den ene. Tema for kunstværket er ”vandkunst”. Torben Ebbesen har i sit arbejde med kunstværket taget udgangspunkt i områdets historie og valgt placering af kunstværket

på et sted der sandsynligvis har været en vandkunst eller et springvand tidligere. Området som måler 20 x 25 m. er placeret midt i renæssancehavens akse. Der står i dag en gruppe rododendron. ... Der er yderligere medtaget en planlagt vandreende vandkunst fra syd, som tænkes udført i en efterfølgende etape.

Vandkunsten består af en nedgravet, vandret terrasse, hvori der er placeret en 4-5 m høj skulptur. Da terrænet er naturligt faldende fra syd mod nord, vil der opstå en terrænforskel på 1,5 – 2 m fra terrassens sydlige punkt, hvorefter den vil ramme eksisterende niveau i pladsens nordlige ende. Terrænforskellen afvikles med en betonmur som tænkes beklædt med granitsten. Fra murens øverste kant skal der løbe vand ned i et stort bassin. Skulpturen som er placeret midt i dette bassin, består af store marmorkugler placeret ovenpå hinanden og fra toppen løber der vand ud.

Omkring bassin og i opgaveområdet er placeret modeller af dyr som levede i området, da haveanlægget i sin tid blev anlagt. Materialet her kan f. eks. være beton eller granit. Vandtilførsel sker med udgangspunkt i brug af det i forvejen tilgængelige vand. Der bliver i dag ledt regnvand gennem rør i en 4 m højere kote til Gram Slotssø og dette udnyttes i stedet for til kunstværket. Da tilgængeligheden af vand er forskellig efter nedbørsmængden, vil skulpturen både fremstå med og uden vand.

Styregruppen fandt at forslaget med placering af en ny iøjnefaldende skulptur harmonerede flot med parkens historie, funktion og skalaforhold.”

Haderslev Kommune har i brevet af 12. februar 2008 anført blandt andet, at

”Fredningsnævnet har, ved afgørelse af 6. september 2006, tilkendegivet, at Nævnet ikke vil være afvisende overfor, at der kan etableres en vandkunst inden for det ansøgte område. Det forudsættes, at vandkunsten ikke må være skæmmende og at den skal være tilpasset den stil, hvori parken er anlagt. Forinden vandkunsten etableres, skal der indhentes godkendelse af Nævnet og de øvrige påtaleberettigede ud fra en konkret vurdering af projektet.

Der foreligger nu et konkret projekt.

Det skal vurderes, hvorvidt opsætning af vandkunst, som beskrevet, er i strid med fredningens bestemmelser om at der ikke må opsættes indretninger som kan virke skæmmende. Der skal tages stilling til om der evt. kan dispenseres til opsætningen.

Det anbefales at der afholdes møde på stedet, hvor kunstneren beskriver projektet.”

Fredningsnævnets behandling af sagen

Fredningsnævnet har behandlet sagen på nævnets møde fredag den 11. april 2008, hvor fredningsnævnet tillige foretog besigtigelse.

I besigtigelsen deltog billedhugger Torben Ebbesen, for Gram & Nybøl Godser A/S Svend Brodersen, Jørgen Ravn, og arkitekt Jørgen Overby, for Haderslev Kommune, Teknik - & Miljø, formand

for teknisk udvalg, August Kragh samt medarbejderne i forvaltningen, sagsbehandler Niels Christian Kvistgård, hortonom Helle Hartmann og landskabsarkitekt, Thomas Tinghuus, for Miljøcenter Ribe naturgeograf Jørgen Clausen, for Skov – og Naturstyrelsen, Vadehavet, fuldmægtig Gert Lomholdt Andersen, Gram, for Danmarks Naturfredningsforening lokalkomitedlem Flemming Nissen og for Friluftsrådet Martin Martinsen.

Der er anført følgende i fredningsnævnets forhandlingsprotokol om mødet og besigtigelsen:

”...

Fredningsnævnets formand oplyste, at nævnet har modtaget en ansøgning fra Haderslev Kommune om dispensation til at opsætte en vandkunst i Gram slotshave på skråningen syd for slottet. Slotshaven er fredet ved en fredningsdeklaration, der blev tinglyst den 10. marts 1938 på de arealer, der udgør slotshaven. Det fremgår af fredningsdeklarationen, at slotshavens ”nuværende Tilstand” så vidt muligt skal opretholdes, og at ”Det i umiddelbar Nærhed af Slottet værende Haveanlæg bør i alt væsentligt bibeholdes”. Projektet kan derfor ikke gennemføres, medmindre Fredningsnævnet meddeler dispensation hertil.

Torben Ebbesen oplyste, at Haderslev Kommune har nedsat en styregruppe, der har til opgave at arbejde med et projekt til en vandkunst, der skal opsættes i slotshaven syd for slottet. Den nedlagte Gram Kommune havde allerede i 2005 ansøgt Statens Kunstfond om midler til projektet, og Statens Kunstfond har i 2006 bevilget 1,5 mill. kroner til en vandkunst. Styregruppen har udvalgt ham til at skabe vandkunsten. I forbindelse med forstudierne har han besøgt slotshaven for at vurdere, hvorledes han kan skabe en vandkunst i et nutidigt formsprog i dette historiske miljø. Anlægget af slotshaven blev påbegyndt omkring 1685 af Gram Slots daværende ejere, Otto Didrik Schack og hans hustru, Sophie Dorothea Schack. Slotshaven blev anlagt på arealet syd for slottet, der har en stigning mod bakkedraget i den sydlige ende af haven. Haven blev forsynet med en hovedakse, der udgik fra slottets midterfløj mod syd, hvor den endte i en salon med en integreret grotte efter italiensk forbillede; salonen har formentlig ligget dér, hvor de store rododendronbuske i dag afslutter akser. Hovedaksen krydses af 2 øst-vestgående tværakser. De to tværakser ender mod øst i Lunden, der tidligere var en lystskov. Det fremgår af gamle beretninger, at der var kunstfærdigt anlagte terrasser med vandfald i flere etager og fontæner. Det var et haveanlæg, anlagt efter barokkens principper om haveanlæg; havens oprindelige hovedtræk er bevarede endnu i dag.

Torben Ebbesen oplyste endvidere, at han med udgangspunkt i slotshavens historie har udarbejdet det foreliggende projekt. Ifølge projektet skal vandkunsten placeres i hovedaksen mellem indgangen til haven og slottet og på et begrænset areal nedenfor skråningen, hvor de store rododendronbuske står. Alle rododendronbuskene samt en begrænset del af skråningen skal fjernes for at gøre plads til vandkunsten. Vandkunsten består af en kanal eller en rende, der støbes i beton og anlægges på skråningen nord for indgangen og ned til det sted, hvor rododendronbuskene vokser, samt en vandret og forsænket 15 x 15 meter stor terrasse med et bassin. Midt i bassinet skal der være en ø med en 4 meter høj skulptur. Skulpturen, der står midt i vandspejlet, består af kugler, skabt af sten i forskellige farver; stenkuglerne er det

barokke element i vandkunsten. Vandkunsten skal udføres i beton og afsluttes mod syd - mod skråningen - af en mur, der skal opbygges af beton. Kanalen eller renden ovenfor vandkunsten anlægges med en roset nord for indgangen og fører i forlængelse af hovedaksen ned til vandkunsten. Vandet, der skal ledes gennem vandkunsten, kommer fra kildevæld i baglandet og føres frem til rosetten, hvor den åbne kanal ned mod vandkunsten begynder. Det løber herefter gennem kanalen eller renden ned til vandkunsten, hvor det falder i kaskader ned i bassinet og løber videre via "trapper" - som i romerske fontæner - ned til en underjorden kanal, der udmunder i voldgraven. Ovenpå vandkunstens bagvæg vil han efter italiensk forbillede anbringe et enkelt rækværk. En del af vandet fra kanalen eller renden ledes gennem underjordiske rør til kuglerne og videre op gennem dem, hvorefter det siler eller risler ned over dem og tilbage i bassinet. På øen med stenskulpturen, rundt i bassinet og på bagvæggen skal der anbringes dyreskulpturer, der skal illustrere datidens dyreliv på Gram Slots jorde. Dyreskulpturerne skal skabes i kunststen.

Svend Brodersen spurgte, om det vil være muligt at udføre vandkunsten i granit eller en anden natursten, fordi et kunstværk i beton vil forekomme meget bastant.

Torben Ebbesen bemærkede, at beton er det eneste holdbare materiale; betonen skal alene indgå i grundkonstruktionen, idet han vil beklæde vandkunsten med tufsten eller en lignende natursten for at fremkalde den stemning, der hersker omkring en grotte i en barok- eller renæssancehave; med årene vil vandet efterlade algevækster på tufstenene, så vandkunstens bagvæg kommer til at fremstå som et stykke natur.

Svend Brodersen oplyste, at han er blevet bibragt den opfattelse, at det samlede kunstværk skal skabes etapevis, således at vandkunstens centrale del skal anlægges først, og derefter skal kanalen med rosetten anlægges. Han efterlyste derfor oplysninger om tidshorisonten for etableringen af vandkunsten, fordi vandkunsten kan komme til at fremtræde "forkert", hvis kunstværket skabes etapevis. Han vil skønne på, hvis der kan fastsættes en tidshorisont for afslutningen af det samlede projekt; han forestiller sig en tidshorisont på 2 å 3 år.

Torben Ebbesen bemærkede hertil, at han ved opbygningen af vandkunsten skal overholde de økonomiske rammer, der fremgår af budgettet. Han vil foretrække, at vandkunsten og fødekanalen med rosetten etableres samtidigt. Vandkunsten dækker neden for skråningen et areal på 15 x 15 meter; han forestiller sig, at anlægsarealet kan indskrænkes med 1 meter i hver side, så det i udstrækning svarer til det oprindelige anlæg. Det vil betyde, at denne del af vandkunsten kan etableres for en mindre anlægsudgift, og derved kan der frigøres penge til fødekanalen og rosetten samt en labyrintisk bøgehæk omkring vandkunsten. Vandkunstens højde med skulptur ligger derimod fast.

Landskabsarkitekt Flemming Tinghuus oplyste, at Haderslev Kommune påskønner det forarbejde, som Torben Ebbesen har gjort for at skabe en vandkunst, der tager sit udgangspunkt i Gram Slots historie og natur med en nyfortolkning i tidens ånd. Haderslev Kommune ser gerne, at det samlede kunstværk kan etableres på én gang, men den samlede omkostning hertil skal holdes inden for de fastlagte økonomiske

rammer. Kommunen anbefaler derfor, at Fredningsnævnet meddeler dispensation til projektets gennemførelse.

Torben Ebbesen bemærkede, at de samlede udgifter til skabelsen af kunstværket er afhængig af, hvor de forskellige elementer, som indgår i vandkunsten, skal produceres eller forarbejdes. Såfremt dyreskulpturerne fremstilles i Thailand, kan udgiften reduceres til en fjerdedel i forhold til udgiften til dyreskulpturer, fremstillet her i landet. På denne måde kan der frigøres økonomiske midler til etableringen af kanalen eller renden, så det samlede kunstværk kan skabes og etableres på én gang.

Svend Brodersen foreslog, at Fredningsnævnet forholder sig til begge elementer, der indgår i anlægget, ved den afgørelse, som skal træffes.

Flemming Nissen og Martin Martinsen oplyste, at de foreninger, de repræsenterer, anbefaler, at Fredningsnævnet meddeler dispensation til etableringen af vandkunsten.

Fuldmægtig Gert Lomholdt Andersen oplyste, at Skov - og Naturstyrelsen, Vadehavet, skal tage stilling til, om der kan meddeles dispensation efter skovloven til etableringen af vandkunsten.

Hortonom Helle Hartmann oplyste, at vandkunsten skal etableres indenfor sø - og åbeskyttelseslinjen, der forvaltes af Haderslev Kommune. Det er kommunens vurdering, at der kan meddeles dispensation hertil på grund af vandkunstens beliggenhed.

Fredningsnævnets formand sluttede besigtigelsen...”

Fredningsnævnets afgørelse

Fredningsnævnet kan meddele dispensation i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, fra en fredningsbestemmelse, såfremt det ansøgte ikke strider mod formålet med fredningen.

Billedhugger Torben Ebbesen har med stor forståelse for og indlevelse i traditionerne for datidens haveanlæg og med udgangspunkt i det oprindelige barokke haveanlæg i Gram Slotshave skabt en vandkunst i et moderne formsprog og i en nutidig fortolkning af barokkens krav til en vandkunst, der på fornem vis kan indgå som et element i slotshaven.

Da vandkunsten med tilhørende vandrende eller kanal ikke ændrer haveanlæggets oprindelige udformning, og da den skal placeres på et sted i haven, hvor den indgår som et naturligt element i det samlede og oprindelige haveanlæg, finder Fredningsnævnet, at det ikke strider mod fredningsdeklarationen at meddele Haderslev Kommune dispensation i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, til at placere vandkunsten med tilhørende vandrende eller kanal ovenfor vandkunsten på det foreslåede sted i slotshaven, på vilkår

at der etableres en lav, labyrintisk beplantning af bøg omkring vandkunsten.

at betonkonstruktionen, der er fundamentet for vandkunsten, beklædes med natursten,

at målene på den vandrette, forsænkede terrasse, der udgør vandkunstens hovedelement, ikke må

overskride 15 x 15 meter,

at vandrenden eller kanalen ovenfor vandkunsten, der så vidt muligt skal etableres samtidig med vandkunsten, beklædes med natursten.

at anlægsarbejdet skal udføres så skånsomt som muligt for den omgivende have, eventuelt ved udlægning af køreplader,

at anlægsområdet retableres efter etableringen af vandkunsten,

og

at afgravet materiale løbende fjernes fra og deponeres uden for det fredede område.

Klagevejledning

Denne afgørelse kan senest 4 uger efter, at afgørelsen er meddelt de pågældende, indbringes for Naturklagenævnet, Frederiksborggade 15, 1360 København K, af Haderslev kommune, Gram og Nybøl Godser A/S, Skov- og Naturstyrelsen, Danmarks Naturfredningsforening, Danmarks Naturfredningsforenings lokalkomite, Friluftsrådet, Dansk Ornitologisk Forening samt andre, som har en væsentlig interesse i afgørelsen.

Klage indsendes til fredningsnævnet, der videresender sagen til Naturklagenævnet.

Det er en betingelse for Naturklagenævnets behandling af klagen, at der indbetales et gebyr på 500 kr. til Naturklagenævnet. Nævnet vil sende en opkrævning på gebyret til klageren, når nævnet har modtaget klagen fra fredningsnævnet. Naturklagenævnet vil ikke påbegynde behandlingen af klagen, før gebyret er modtaget.

Vejledning om gebyrordningen kan findes på Naturklagenævnets hjemmeside www.nkn.dk.

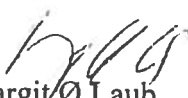
Projektet må ikke påbegyndes, før klagefristen er udløbet.

Såfremt en klage indgives, må nævnets dispensation ikke udnyttes, før sagen er færdigbehandlet og stadfæstet af Naturklagenævnet.

Denne dispensation bortfalder, såfremt den ikke er udnyttet inden 3 år.

Såfremt projektets gennemførelse kræver tilladelse eller dispensation efter anden lovgivning, skal ansøgeren rette henvendelse til den myndighed, der administrerer tilladelser eller dispensationer i henhold til denne lovgivning.

Fredningsnævnet for Sydjylland, Sydlig del.
Esbjerg, den 5. maj 2008 .

Margit Ø Laub

Denne afgørelse er sendt til:

Gram & Nybøl Godser A/S, Slotsvej 54, 6510 Gram.

Haderslev Kommune, Teknik - og Miljøservice, Rådhuscentret 7, 6500 Vojens.

Skov - og Naturstyrelsen Sønderjylland, Felstedvej 14, 6300 Gråsten.

Miljøcenter Ribe, Sorsigvej 35, 6760 Ribe.

Danmarks Naturfredningsforening, Masnedøgade 20, 2100 København Ø.

Danmarks Naturfredningsforenings lokalkomite v/ Flemming Nissen, Simmersted Byvej 11, Simmersted, 6500 Vojens, 6340 Kruså.

Friluftsrådet, Scaniagade 13, 2450 København SV.

Dansk Ornitologisk Forening v/ Per Janfelt, Jørgensgård 52, 6200 Aabenraa.

Dansk Ornitologisk Forening, Vesterbrogade 140, 1620 Kbh. V

Fredningsnævnet for Syddjylland Sydlig del

Dokken 1
6700 Esbjerg
Åbent 08.30-15.00
Tlf.: 9968 8800

E-mail: esbjerg@domstol.dk
www.domstol.dk/esbjerg
SE-nr. 50 03 28 17

28. oktober 2015
FN SJS 22/2015

J. nr.: FN SJS 22/2015: Ansøgning fra Gram Slot, om tilladelse til i en overgangsperiode at opsætte et telt på ejendommen, Slotsvej 56 c, Gram, Matr. nr. 510 Gram, Haderslev Kommune.

Fredningsnævnet har den 23. juni 2015 modtaget en ansøgning fra Haderslev Kommune på vegne Gram Slot om opstilling af et telt på ejendommen Slotsvej 56 c, Gram, matr. nr. 510 Gram, Haderslev Kommune.

Det fremgår af sagen, at Fredningsnævnet den 3. december 2010 (FR 53/2010) blandt andet meddelte dispensation til, at der kunne opstilles et telt i sommerhalvåret fra den 1. april til den 31. oktober indtil den holstenske lade kunne tages i brug, dog senest til udgangen af oktober 2014.

Det fremgår af ansøgningen, at den holstenske lade er taget i brug, men at der på grund af mange arrangementer i en overgangsperiode fortsat er behov for teltet.

Ansøgningen vedrører arealerne nord for Gram Slot, der er fredet ved en fredningsdeklaration, underskrevet den 28. december 1937 af greve Ad. Brockenhuus Schack og tinglyst den 10. marts 1938. Det fremgår blandt andet af fredningsdeklarationen, at "Paa Omraadet maa ingensinde opstilles Boder, Master eller andre Indretninger, som kan virke skæmmende".

Fredningsnævnet skal derfor meddele dispensation fra fredningsbestemmelserne, såfremt ansøgningen skal gennemføres.

Fredningsnævnets formand har i medfør af forretningsorden for fredningsnævn § 10, stk. 5, besluttet at meddele Gram og Nybøl Godser A/S dispensation i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, til at teltet i en overgangsperiode fortsat må være opstillet på ejendommen på de vilkår, der er anført i afsnittet "Fredningsnævnets afgørelse".

Sagens baggrund

Den 28. december 1938 underskrev den daværende ejer af Gram Slot, grev Brockenhuus Schack, en deklaration om frivillig fredning af Gram Slotspark, Gram sø og dele af de omliggende arealer.

Det hedder i deklarationen blandt andet:

”Undertegnede Kammerherre, Hofjægermester Greve Ad. Brockenhuus Schack, bestemmer herved med bindende virkning for mig og senere ejere, at den mig tilhørende Gram Sø og Gram Slotspark samt den Del af Gram Aa og de ligeledes under Godset hørende Skov- Mose- og Markarealer, der befinder sig indenfor den på vedhæftede Kort nærmere angivne Grænse, der findes afmærket i Terrænet, skal være fredet som nedenfor nærmere angivet.

...

Fredningen sker på følgende nærmere Betingelser:

...

Parken holdes som Lystskov væsentligt bestaaende af Løvtræer og saaledes, at den nuværende tilstand saavidt muligt opretholdes, i hvilken Henseende henvises til vedhæftede Karakteristik med tilhørende Fotografier.

Omraadet maa ingenside udstykkes og bebygges og den nedennævnte Bygning ej heller bygges højere.

Den på Bygningen i Parkens vestligste Hjørne gennem Beplantning foretagne Betouche skal stedse opretholdes, ligesom den ved Parkens Hovedindgang værende Løvtræ-Bevoksning skal bibeholdes, saaledes at der ved nødvendig Fældning plantes Træer af lignende Art.

...

Paa Omraadet maa ingensinde opstilles Boder, Master eller andre Indretninger, som kan virke skæmmende.

Det i umiddelbar Nærhed af Slottet værende Haveanlæg bør i alt væsentligt bibeholdes.

...”

I foråret 2010 har Gram og Nybøl Godser A/S ansøgt Haderslev Kommune om tilladelse til midlertidigt at opstille et 4 masters telt ved Gramgård og at anlægge en naturlegeplads på et areal nordøst for Gram Slot og øst for Gramgård.

I et brev af 29. april 2010 til Haderslev Kommune har Gram og Nybøl Godser A/S anført blandt andet:

”...

Teltet:

Forspændt telt hvidt lærredstag belagt med PVC. Hvide aftagelige sider med udgang for hver 8,5 meter.

Fast gulv 16 mm. Vandfaste finerplader.

Bredde 17 m. Længde 47 m.

Areal 737 m².

Sidehøjde 2,2 m.

Mastehøjde 10 m

...

Placering:

Teltet opstilles på Slotsvej 56 i gårdrummet på Gramgård. Ca. der hvor den østlige længe på Avlsgården lå.

Teltet bliver sat op med de foreskrevne afstande til bygningsværk...

Tid:

Selve teltet, ønskes opsat fra april til og med oktober...”

I Haderslev Kommunes brev af 27. september 2010 til Fredningsnævnet hedder det om teltet:

”...

Haderslev Kommune har modtaget vedlagte ansøgning fra Gram og Nybøl...

...

Redegørelse

...

Derudover ønskes der opstillet et telt på i alt 737 m² i gårdrummet ved Gramgård. Teltet ønskes opstillet fra april måned til og med oktober måned i perioden fra år 2010 – 2014. Der har tidligere (for ca. 10 år siden) været en driftsbygning på stedet.

...

Opstilling af telt

Ansøger har til ansøgningen vedr. opstilling af teltet i ansøgningen fra 2010 udtalt:

”Den 1/7 2007 overtog vi Gram Slot med tilhørende Gram og Nybøl Godser. Ejendommen havde stået tom i næsten 25 år og der havde ikke været drevet selvstændig virksomhed fra Slottet i alle disse år. Vi købte Slottet med en drøm om at skabe en virksomhed som ud over økologisk landbrug også brugte Slottet og de tomme bygninger på den fredede avlsgård Gram Gård, til forskellige aktiviteter. Det har været en stor succes og vi har formået at omdanne en tom ruin til et levende Slot hvor mange grupper af mennesker kommer og er en del af kulturarven.

For 2 år siden var vi så heldige at vinde en stor arkitektkonkurrence som Realdania udskrev. Vi vandt et stort millionbeløb som over de næste 3 år skal bruges til at istandsætte de gamle staldbygninger på Gram Gård. Denne restaurering indeholder også en restaurering af en gammel Holstensks lade som om 3 år vil stå færdig som en konference sal der kan tage op til 700 personer.

Vi er allerede nu gået i gang med at udvikle og igangsætte den forretningsplan som skal skabe aktiviteter i denne bygning og vi oplever allerede nu at mange større grupper ønsker at komme til forskellige aktiviteter her på Gram Slot. Da de største sale på Slottet kun kan rumme op til 100 personer har vi i løbet af denne sommer anskaffet os et telt som vi ønske at bruge til disse aktiviteter i en periode på 2-3 år indtil den store lade er ombygget..

Det er i den anledning at vi ønsker at få en tilladelse til at dette telt kan stå opstillet i sommerperioden på en placering bag avlsbygningerne på Gramgård.”

Der er indblik til teltet fra indkørslen til Gram gård, og teltet hindrer delvis indblik til den bagvedliggende skov. Der er ikke indblik til å eller sø. Idet, der er tale om midlertidig opstilling og med den ovenfor anførte begrundelse, vil Haderslev kommune ikke udtale sig imod det ansøgte.

...”

I Fredningsnævnets kendelse af 3. december 2010 hedder det om dispensation til midlertidigt at opstille et telt på avlsgårdens gårdsplads:

Det fremgår af ansøgningen og de oplysninger, der er givet under besigtigelsen, at teltet ønskes benyttet til skiftende arrangementer så som koncerter, fester, markeder, udstillinger og lignende, der skal afvikles i tidsrummet fra den 1. april til udgangen af oktober, og indtil den holstenske lade er færdigrestaureret, hvorefter aktiviteterne skal flyttes fra teltet til laden.

Det lægges til grund, at teltet, der udvendigt måler 17 x 47 meter, skal opstilles øst for avlsgården i udkanten af fredningsområdet, til dels set fra vest og nordvest skjult bag den eksisterende bygningsmasse og set fra øst bag en beplantning, der i øvrigt forhindrer udsigten mod øst.

Henset hertil og i betragtning af, at der er tale om en midlertidig opstilling, vurderer Fredningsnævnet, at det ikke strider mod formålet med fredningen af Gram Slotshave at dispensere til, at teltet må opstil-

les på pladsen øst for alvsgården i sommerhalvåret – fra den 1. april til den 31. oktober – indtil den holstenske lade kan tages i brug, dog senest til udgangen af oktober 2014.”

Fredningsnævnets behandling af sagen:

Fredningsnævnet har ved mail af 14. juli 2015 anmodet Haderslev Kommune, Miljøministeriet Naturstyrelsen/København, Kulturarvsstyrelsen, Museum Sønderjylland, Danmarks Naturfredningsforening/København, Danmarks Naturfredningsforening/Haderslev, Dansk Botanisk Forening Jyllandskredsen, Dansk Ornitologisk Forening, Friluftsrådet/Sønderjylland, Friluftsrådet/Haderslev om eventuelle bemærkninger til ansøgningen med høringsfrist den 31. august 2015.

Der er ikke ved høringsfristens udløb rejst indsigelser mod ansøgningen

Fredningsnævnet har den 8. august 2015 anmodet om at få oplyst længden af overgangsperioden, som efter ansøgers opfattelse er nødvendig.

Haderslev Kommune har den 25. september 2015 oplyst:

”...

Haderslev Kommune er – i samarbejde med Gram Slot – i færd med at tilvejebringe planmateriale for slottets aktiviteter. Planmaterialet vil omfatte kommuneplantillæg, lokalplan og med stor sandsynlighed VVM-redegørelse, og det vil dække alle de arealer slottet anvender ifbm. dets aktiviteter.

Arbejdet er påbegyndt, men da der er tale om et større stykke planarbejde, forventes det ikke afsluttet inden om ca. 1½ år.

Den 7.1.2015 har kommunen ved en besigtigelse konstateret, at det midligere telt var fjernet... Datoen, der fremgår af det luftfoto, der var medsendt til fredningsnævnet (23-6-2015) er den dato, hvor kortbilaget er udskrevet. Selve luftfotoet er fra forår 2014...”

Fredningsnævnets afgørelse:

Indledningsvist bemærkes, at Gram Slotspark og arealerne omkring slottet er fredet. Fredningsbestemmelserne indeholder en nøje regulering af aktiviteter, der ikke må finde sted på de fredede arealer. Såfremt der skal ske en aktivitet på de fredede arealer, der ikke udtrykkeligt er tilladt eller hjemlet ved fredningsbestemmelserne, kan aktiviteten ikke finde sted.

Fredningsnævnet kan imidlertid i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, meddele dispensation fra fredningsbestemmelserne vedrørende den fredede Gram Slotspark og de fredede arealer omkring slottet, men det er en forudsætning for en dispensation, at gennemførelsen af aktiviteten ikke strider mod formålet med fredningen.

Det er formålet med fredningen at sikre blandt andet Gram Slotspark ”ud i Fremtiden til Gavn og Glæde for alle og særlig for hele den sønderjydske Befolkning”, som allerede før gennemførelsen af fredningen har haft uhindret adgang til Slotsparken.

Af de grunde, der fremgår af Fredningsnævnets dispensation i 2010, og da de erfaringer, man har haft med teltet i den tid, det har været opstillet, ikke tilsiger, at der ikke gives dispensation, finder Fredningsnævnet, at teltet i en overgangsperiode fortsat må være opstillet på pladsen øst for alvsgården i sommerhalvåret – fra den 1. april til den 31. oktober – senest til udgangen af oktober 2017.

Klagevejledning ved afgørelse om dispensation:

Der kan inden 4 uger efter den dag, denne afgørelse er meddelt, klages til Natur- og Miljøklagenævnet over afgørelsen. Hvis afgørelsen er offentligt bekendtgjort, regnes klagefristen dog altid fra bekendtgørelsen.

Borgere, virksomheder, myndigheder og organisationer skal indsende klagen til Natur- og Miljøklagenævnets Klageportal via borger.dk eller virk.dk.

Der er et direkte link til borger.dk og virk.dk via forsiden på Natur- og Miljøklagenævnets hjemmeside www.nmkn.dk.

Klagefristen udløber ved midnat på dagen for klagefristens udløb.

En klage skal være tilgængelig for førsteinstansen i Klageportalen senest kl. 23:59 på den dag, hvor klagefristen udløber. Det indebærer, at klager har godkendt og betalt gebyr/bestilt faktura i Klageportalen.

Klageren skal oplyse sit CPR-nummer eller CVR-nummer.

Natur- og Miljøklagenævnets hjemmeside indeholder information om beregning af klagefrister i de tilfælde, hvor en klager anmoder om at blive undtaget fra brug af Klageportalen.

Klageberettigede er, jf. naturbeskyttelseslovens § 86:

- Adressaten for afgørelsen,
- ejeren af den ejendom, som afgørelsen vedrører,
- offentlige myndigheder,
- en berørt nationalparkfond,
- lokale foreninger og organisationer, som har en væsentlig interesse i afgørelsen,
- landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur og miljø, og
- landsdækkende foreninger og organisationer, som efter deres formål varetager væsentlige, rekreative interesser, når afgørelsen berører sådanne interesser.

Det er en betingelse for Natur- og Miljøklagenævnets behandling af en klage, at den, der klager, indbetaler et gebyr på 500 kr.

Natur- og Miljøklagenævnet påbegynder behandlingen af klagen, når gebyret er modtaget. Betales gebyret ikke inden for den fastsatte frist på 14 dage, afvises klagen fra behandling. Vejledning om gebyrbetalingen kan findes på Natur- og Miljøklagenævnets hjemmeside www.nmkn.dk

Gebyret tilbagebetales, hvis

- 1) klagesagen fører til, at den påklagede afgørelse ændres eller ophæves,
- 2) klageren får helt eller delvis medhold i klagen, eller
- 3) klagen afvises som følge af overskredet klagefrist, manglende klageberettigelse eller fordi klagen ikke er omfattet af Natur- og Miljøklagenævnets kompetence.

Det bemærkes, at hvis den eneste ændring af den påklagede afgørelse er forlængelse af frist for efterkommelse af afgørelse som følge af den tid, der er medgået til at behandle sagen i klagenævnet, tilbagebetales gebyret dog ikke.

Natur- og Miljøklagenævnet kan også beslutte at tilbagebetale klagegebyret, hvis

- 1) der er indledt forhandlinger med afgørelsens adressat og/eller førstestansen om projektilpasninger, og disse forhandlinger fører til, at klager trækker sin klage tilbage, eller
- 2) klager i øvrigt trækker sin klage tilbage, før Natur- og Miljøklagenævnet har truffet afgørelse i sagen.

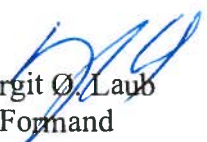
Gebyret tilbagebetales dog ikke, hvis nævnet vurderer, at der er forhold, der taler imod at tilbagebetale gebyret, f.eks. hvis klagen trækkes tilbage meget sent, herunder efter at klager har haft et afgørelsesudkast i partshøring.

Tilladelsen må i henhold til naturbeskyttelseslovens § 87, stk. 3, ikke udnyttes, før klagefristen er udløbet, eller behandling af en eventuel klage måtte være afsluttet.

Det følger endvidere af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, jf. § 66, stk. 2, at tilladelsen bortfalder, hvis den ikke udnyttes inden 3 år efter, at den er givet.

Såfremt projektets gennemførelse kræver tilladelse eller dispensation efter anden lovgivning, skal ansøgerne rette henvendelse til den myndighed, der administrerer tilladelser eller dispensationer i henhold til denne lovgivning.

Fredningsnævnet for Syddjylland, Sydlig del
Esbjerg, den 28. oktober 2015

Margit Ø. Laub
Formand

Denne afgørelse er sendt til:

Gram & Nybøl Godser A/S, Slotsvej 54, 6510 Gram.

Haderslev Kommune, post@haderslev.dk

Miljøministeriet Naturstyrelsen/København, nst@nst.dk, sofha@nst.dk, sdj@nst.dk, raf@nst.dk

Kulturarvsstyrelsen, post@kulturstyrelsen.dk

Museum Sønderjylland, tekr@museum-sonderjylland.dk

Danmarks Naturfredningsforening/København, dn@dn.dk

Danmarks Naturfredningsforening/Haderslev, bent.karlsson@mail.dk

Dansk Botanisk Forening Jyllandskredsen, famham@live.dk

Dansk Ornitologisk Forening, jorn.vinther.sorensen@gmail.com

Friluftsrådet/Sønderjylland, soenderjylland@friluftsradet.dk

Friluftsrådet/Haderslev, m.martinsen@mail.tele.dk

**Fredningsnævnet for Syddjylland
Sydlig del**

Dokken 1
6700 Esbjerg
Åbent 08.30-15.00
Tlf.: 9968 8800

E-mail: esbjerg@domstol.dk
www.domstol.dk/esbjerg
SE-nr. 50 03 28 17

30. januar 2018
Fredningssag FN SJS
65/2017

J.nr.: FN SJS 65/2017: Ansøgning fra Haderslev Kommune på vegne Svend Brodersen og Vision Gram om tilladelse til at oprense den vestlige del af Gram Slotssø/Voldgrav og etablering af et springvand.

Fredningsnævnet har den 14. november 2017 modtaget en ansøgning fra Haderslev Kommune på vegne Svend Brodersen og Vision Gram om tilladelse til at oprense den vestlige del af Gram Slotssø/Voldgrav og etablering af et springvand.

Den 28. december 1937 underskrev den daværende ejer af Gram Slot, grev Brockenhuus Schack, en deklaration om frivillig fredning af Gram Slotspark, Gram sø og dele af de omliggende arealer, tinglyst den 10. marts 1938. Det fremgår heraf bl.a., at søens størrelse og vandstand ikke må ændres, og der må ikke opstilles indretninger, som kan virke skæmmende.

Fredningsnævnet skal derfor meddele dispensation fra fredningsbestemmelserne, såfremt projektet skal gennemføres.

Fredningsnævnet har efter besigtigelse besluttet at meddele Svend Brodersen og Vision Gram tilladelse til det ansøgte under nærmere anførte vilkår som beskrevet under afsnittet ”Fredningsnævnets afgørelse”.

Sagens baggrund

Den 28. december 1937 underskrev den daværende ejer af Gram Slot, grev Brockenhuus Schack, en deklaration om frivillig fredning af Gram Slotspark, Gram sø og dele af de omliggende arealer.

Det hedder i deklarationen blandt andet:

”Undertegnede Kammerherre, Hofjægmester Greve Ad. Brockenhuus Schack, bestemmer herved med bindende virkning for mig og senere ejere, at den mig tilhørende Gram Sø og Gram Slotspark samt den Del af Gram Aa og de ligeledes under Godset hørende Skov- Mose- og Markarealer, der befinder sig indenfor den på vedhæftede Kort

nærmere angivne Grænse, der findes afmærket i Terrænet, skal være fredet som nedenfor nærmere angivet.

...

Fredningen sker på følgende nærmere Betingelser:

Søen bør i alt væsentligt bevares i sin nuværende Størrelse og Vandstanden – saaledes som den ved de afsatte Flodemaale er bestemt – maa ikke ved Foranstaltninger fra den til enhver Tid værende Ejers Side sænkes eller hæves.

Aaens snoede Forløb indenfor det fredede Omraade maa ikke reguleres.

...

Parken holdes som Lystskov væsentligt bestaaende af Løvtræer og saaledes, at den nuværende tilstand saavidt muligt opretholdes, i hvilken Henseende henvises til vedhæftede Karakteristik med tilhørende Fotografier.

Omraadet maa ingenside udstykkes og bebygges og den nedennævnte Bygning ej heller bygges højere.

Den på Bygningen i Parkens vestligste Hjørne gennem Beplantning foretagne Betouche skal stedse opretholdes, ligesom den ved Parkens Hovedindgang værende Løvtræ-Bevoksning skal bibeholdes, saaledes at der ved nødvendig Fældning plantes Træer af lignende Art.

...

Paa Omraadet maa ingensinde opstilles Boder, Master eller andre Indretninger, som kan virke skæmmende.

Det i umiddelbar Nærhed af Slottet værende Haveanlæg bør i alt væsentligt bibeholdes.

..."

Af ansøgningen fremgår blandt andet:

"Vision Gram (borgergruppe i Gram) søger om oprensning af den vestlige del af Gram Slotssø. På nedenstående kortskitse ses det areal de ønsker at oprense. Ifølge ansøger regner de med at oprense ca. 300 m³ materiale som køres væk fra det fredede område, hvor det kan ligge til afdrypning og senere udspredning. Ansøger oplyser at der fjernes 10-15 cm bundslam med vegetation.

Ansøger ønsker også at placere et springvand i slotssøen (omtrent midt for slottets vestlige bygning, cirka midt i den vestlige del af slotssøen). Der er tale om en vandsøjle som skal springe fra vandoverfladen.

Haderslev Kommune har sendt projektet til udtalelse hos Haderslev Museum, da der findes fortidsminder i området og området er omfattet af beskyttelseslinje omkring disse.

Arealet er omfattet af Naturbeskyttelseslovens § 3 og af Vandløbsloven. Haderslev Kommune er myndighed på disse lovgivninger. På det foreliggende grundlag er kommunen indstillet på at tillade oprensningen af slotssøen på vilkår om at det oprensede materiale kan håndteres inden for miljø- og planlovgivningens rammer. Desuden vil der blive stillet vilkår om f.eks. årstid for oprensningen, og om udforming og metode."

Af Svend Brodersens ansøgning fremgår:

"Projektet omfatter oprensning af voldgraven omkring Gram Slot og søen vest for Gram Slot (se vedlagte kortskitse). Arealet er en del af matr.nr. 453 Gram Ejerslev, Gram.

Der forventes at anvende samme metode til oprensningen, som ved sø oprensningen i 2013. Det overskydende materiale, der ikke kan genplaceres, deponeres/flyttes på samme måde som ved oprensningen af Gram Slotssø i 2013. Her blev anvendt matr.nr. 520 Gram Ejerslev, Gram.

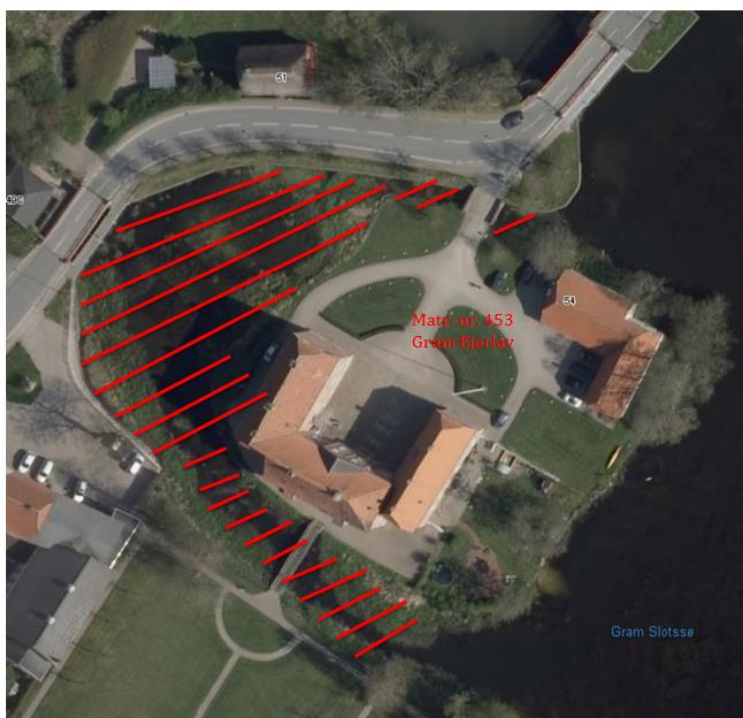
Arbejdet påtænkes udføres så snart der foreligger en tilladelse.

Ved oprensningen af Gram Slotssø i 2013 blev ovenanførte område desværre ikke en del af naturgenopretningen. Området er ved gro/sande til.

Ifølge Haderslev Kommunes godkendelse af ”naturgenopretning ved Gram Slotssø (13/8975) fandt seneste oprensning af Gram Slotssø sted i 1991. I samme skrivelse, under afsnittet på side 8 om ”sedimenttransport i Gram Å”, skønnes det, at ”Fremover vil tildelingen af sediment til søen skønsmæssigt blive reduceret med 90%, og herved minimeres en fremtidig tilsanding, således at det åbne vandspejl kan bibeholdes i lang tid fremover uden yderligere oprensning”

Det giver derfor god mening at få oprenset vandarealet omkring slottet nu, så det frie vandspejl kan genetableres, bl.a. på grund af turisme og kulturarv. I dag fremstår arealet nærmest som et vådområde og ikke en sø.”

Der er ikke tale om en uddybning, men en oprensning af vegetation mv. fra området. Der oprenses ikke til større dybde end i 1991.

Naturstyrelsen har den 10. januar 2018 oplyst, at det ansøgte efter Naturstyrelsens vurdering ikke vil medføre beskadigelse/ødelæggelse af plantearter eller yngle- eller rasteområder for de dyrearter, der fremgår af habitatdirektivets bilag IV.

Fredningsnævnets behandling af sagen

Fredningsnævnet har behandlet sagen på nævnets møde den 11. januar 2018, hvor nævnet tillige har foretaget besigtigelse.

I mødet deltog formanden, retspræsident Margit Ø. Laub, Esbjerg, det ministerudpegede medlem Kjeld Thamdrup og det kommunalt udpegede medlem Olaf Hansen. Endvidere deltog Svend Brodersen, Gram & Nybøl Godser A/S, Niels Physant og Karl Gunnar Gregersen på vegne Vision

Gram, Haderslev Kommune ved natursagsbehandler Helle Hartmann, Tenna Kristensen på vegne museum Sønderborg og Knud Sindberg på vegne Danmarks Naturfredningsforening.

Fredningsnævnets formand redegjorde for ansøgningen og de relevante dele af fredningsbestemmelserne.

Niels Physant redegjorde for ansøgningen. Han oplyste, at søen vest for indkørslen til slottet i 2013 var blevet oprenset med fin vandspejl. Der var nu søgt midler til oprensning af voldgraven. Det oprensede materiale vil blive lagt i et depot til afdrypning som vist på kort i ansøgningen og efterfølgende blive spredt ud efter Haderslev Kommunes anvisninger. Tilgroningen af voldgraven var taget voldsomt til. I forbindelse med oprensningen vil der ikke ske en udvidelse af voldgraven, men vandet vil blive klarere. Voldgraven har tidligere været tørlagt, hvor det kunne konstateres, at den hviler på en jernramme.

Svend Brodersen oplyste, at ejeren godkender oprensningen af voldgraven. Det er stærkt tiltrængt.

Niels Physant og Svend Brodersen oplyste endvidere, at der søges om etablering af et springvand for at få bedre cirkulation i vandet og vandspejlet. Da voldgraven var tømt, kunne man se et jernrør. Der har derfor formentlig tidligere været et springvand. Springvandet skal være i harmoni med slottet. Det skal flyde oven på voldgravens vand og forankres med et anker og en ledning til slottet til strømforsyning. Der skal ikke graves ud til et fundament til springvandet.

Springvandets højde skal max være 6 m eller til overkanten af første fags vinduer på slottets bygning og bestå af en enkel søjle som vist på foto og vedlagt sagen.

Helle Hartmann oplyste, at Haderslev Kommune ikke har bemærkninger til ansøgningen. Området er beliggende i beskyttet natur, og kommunen skal tage stilling til dispensation efter naturbeskyttelsesloven, og der vil i forbindelse med deponering af materialet blive stillet nogle vilkår.

Knud Sindberg oplyste, at Danmarks Naturfredningsforening har ingen bemærkninger.

Tenna Kristensen oplyste, at Museum Sønderjylland finder, at oprensningen er en god ide. Der skal være blank vand og ikke en masse grøde i voldgraven, men det er vigtigt ikke at komme for tæt på brinkerne, da slottet er et fortidsfredet minde. Det henstilles derfor, at oprensningen sker i samarbejde med en arkæolog fra museet.

Karl Gunnar Gregersen oplyste, at brinken er på dele af voldgraven sikret med kampesten.

Fredningsnævnets afgørelse

Fredningsnævnet kan i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, meddele dispensation fra fredningsbestemmelserne, såfremt det ansøgte ikke strider mod formålet med fredningen.

Som følge af beliggenheden skal betingelserne i naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 2 tillige være opfyldt. Ifølge denne bestemmelse kan fredningsnævnet kun meddele dispensation fra en fredning eller en foreslået fredning i eller uden for et internationalt naturbeskyttelsesområde, hvis det ansøgte ikke indebærer forringelse af naturtyper og levesteder for arter eller betydelige forstyrrelser af arter, som området er udpeget for.

Det er formålet med fredningen, at sikre Gram Slotspark ”ud i Fremtiden til Gavn og Glæde for alle og særlig for hele den sønderjydske Befolkning”. For at nå dette formål indeholder fredningsdekclarationen bestemmelser om, at slotssøen i alt væsentligt skal bevares i sin nuværende størrelse, vandstanden skal bevares, åens snoede forløb indenfor det fredede område må ikke reguleres, udsigten fra Krogshøj og Elverhøj skal bevares, og at der ikke på de fredede arealer må opstilles boder, master eller andre indretninger, som kan virke skæmmende.

Det fremgår af ansøgningen, at voldgraven nærmest er et vådområde og ikke en voldgrav. Det er formålet med ansøgningen at genetablere det frie vandspejl ved oprensningen og etableringen af et springvand med enkelt stråle.

Fredningsnævnet finder efter besigtigelsen, at det ikke vil stride mod formålet med fredningen af Gram Slotspark og Gram Slotssø at gennemføre det ansøgte. Fredningsnævnet har særligt lagt vægt på, at en oprensning af voldgraven er nødvendig for at sikre et blankt overfladevand, og at et springvand vil bidrage til at få cirkulation i vandet og sikre ilttilførsel til voldgraven.

Fredningsnævnet meddeler derfor i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1 og stk. 2 dispensation til det ansøgte på vilkår,

at oprensningen af voldgraven sker i samarbejde med Museum Sønderjylland og Haderslev Kommune,

at springvandet etableres som et flydende springvand forankret i voldgraven med en enkel søjle på max 6 meter, og

at der lægges køreplader til maskinkørsel i forbindelse med arbejdets udførsel.

Klagevejledning:

Der kan inden 4 uger efter den dag, denne afgørelse er meddelt, klages til Planklagenævnet over afgørelsen. Hvis afgørelsen er offentligt bekendtgjort, regnes klagefristen dog altid fra bekendtgørelsen.

Borgere, virksomheder, myndigheder og organisationer skal indsende klagen til Planklagenævnets Klageportal via borger.dk eller virk.dk.

Der er et direkte link til borger.dk og virk.dk via Planklagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk/planklagenaevnet.

Klagefristen udløber ved midnat på dagen for klagefristens udløb.

En klage skal være tilgængelig for førsteinstansen i Klageportalen senest kl. 23:59 på den dag, hvor klagefristen udløber. Det indebærer, at klager har godkendt og betalt gebyr/bestilt faktura i Klageportalen.

Klageren skal oplyse sit CPR-nummer eller CVR-nummer.

Planklagenævnets hjemmeside indeholder information om beregning af klagefrister i de tilfælde, hvor en klager anmoder om at blive undtaget fra brug af Klageportalen.

Klageberettigede er, jf. naturbeskyttelseslovens § 86:

- Adressaten for afgørelsen,
- ejeren af den ejendom, som afgørelsen vedrører,
- offentlige myndigheder,
- en berørt nationalparkfond,
- lokale foreninger og organisationer, som har en væsentlig interesse i afgørelsen,
- landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur og miljø, og
- landsdækkende foreninger og organisationer, som efter deres formål varetager væsentlige, rekreative interesser, når afgørelsen berører sådanne interesser.

Det er en betingelse for Planklagenævnets behandling af en klage, at den, der klager, indbetaler et gebyr. Gebyret udgør for privatpersoner 900 kr. Virksomheder, organisationer og offentlige myndigheder skal betale 1.800 kr. for behandling af eller genoptagelse af en klage. Det nævnte gebyr reguleres den 1. januar hvert år efter den af Finansministeriet fastsatte sats for det generelle pris- og lønindeks med virkning for klager, der modtages i nævnet fra og med den 1. februar 2017. Gebyret er endnu ikke reguleret for 2017, men vil blive teknisk efterreguleret.

Planklagenævnet påbegynder først behandlingen af en klage, når gebyret er modtaget. Klagegebyr opkræves af Planklagenævnet. Betaling af klagegebyr sker ved elektronisk overførsel eller ved indbetalingskort til Planklagenævnet. Gebyr skal indbetales inden for en af Planklagenævnet fastsat frist. Hvis gebyret ikke indbetales inden udløbet af fristen, afvises klagen.

Vejledning om gebyrbetalingen kan findes på Planklagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk/planklagenaevnet.

Gebyret bliver tilbagebetalt, hvis klagen bliver afvist, fordi klagefristen er overskredet, klager ikke er klage-berettiget eller fordi Planklagenævnet ikke har kompetence til at behandle klagen.

Gebyret tilbagebetales også, hvis klagesagen fører til, at den påklagede afgørelse ændres eller ophæves, eller hvis klager får helt eller delvist medhold i klagen. Hvis den eneste ændring af den påklagede afgørelse er forlængelse af en frist for efterkommelse af afgørelsen som følge af den tid, der er medgået til at behandle sagen i Planklagenævnet, tilbagebetales gebyret dog ikke.

Hvis klager trækker klagen tilbage, mens sagen er under behandling i nævnet, vil gebyret som udgangspunkt også blive betalt tilbage. Planklagenævnet kan dog beslutte, at gebyret ikke tilbagebetales, hvis klagen trækkes tilbage på et tidspunkt, hvor nævnet allerede har foretaget en stor del af sagsbehandlingen.

Tilladelsen må i henhold til naturbeskyttelseslovens § 87, stk. 7, ikke udnyttes, før klagefristen er udløbet, eller behandling af en eventuel klage måtte være afsluttet.

Det følger endvidere af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, jf. § 66, stk. 2, at tilladelsen bortfalder, hvis den ikke udnyttes inden 3 år efter, at den er givet.

Såfremt projektets gennemførelse kræver tilladelse eller dispensation efter anden lovgivning, skal ansøgerne rette henvendelse til den myndighed, der administrerer tilladelser eller dispensationer i henhold til denne lovgivning.

Fredningsnævnet for Sydjylland, Sydlig del
Esbjerg, den 30. januar 2018

Margit O. Laub
formand

Denne afgørelse er sendt til:

Gram & Nybøl Godser A/S v/Svend Brodersen, svend.brodersen@gramslot.dk

Vision Gram, mail@visiongram.dk

Haderslev Kommune, post@haderslev.dk

Miljøstyrelsen, mst@mst.dk; sofha@svana.dk

Slot- og Kulturstyrelsen, post@slks.dk

Museum Sønderjylland, tekr@museum-sonderjylland.dk

Danmarks Naturfredningsforening/København, dn@dn.dk

Danmarks Naturfredningsforening/Haderslev, haderslev@dn.dk

Dansk Botanisk Forening Jyllandskredsen, finn.borchsenius@sm.au.dk

Dansk Ornitologisk Forening, jorn.vinther.sorensen@gmail.com

Friluftsrådet centralt: fr@friluftsraadet.dk

Friluftsrådet Haderslev: soenderjylland@friluftsraadet.dk

Fredningsnævnet for Sydjylland Sydlig del

Dokken 1
6700 Esbjerg
Åbent 08.30-15.00
Tlf.: 9968 8800

E-mail: esbjerg@domstol.dk
www.domstol.dk/esbjerg
SE-nr. 50 03 28 17

8. april 2020
FN SJS 7/2020

J.nr.: 7/2020: Ansøgning fra Haderslev Kommune og Naturstyrelsen Vadehavet, om dispensation fra fredningen af Gram Slotspark og sø, til at gennemføre en tilretning af det oprindelige projekt i omløbsstryget for Gram Slotssø (FN 54/2010)

Fredningsnævnet har den 4. februar 2020 modtaget ansøgning fra Haderslev Kommune og Naturstyrelsen Vadehavet om dispensation fra fredningen af Gram Slotspark og sø til at gennemføre en tilretning af det oprindelige projekt i omløbsstryget for Gram Slotssø (FN 54/2010).

Fredningsnævnet meddelte den 18. april 2011 dispensation til et projekt, som omfattede oprensning af Gram Slotssø og etablering af en passage ved opstemningen (omløbsstryget) til slotssøen.

I efteråret 2014 etablerede Naturstyrelsen et omløbsstryg ved Gram Slot for at skabe gode passageforhold for vandløbs insekter og fisk, med særligt fokus på snæbel. Omløbsstryget har siden da udviklet sig i en uønsket retning, og den er derfor ikke længere tilfredsstillende.

Den 28. december 1937 underskrev den daværende ejer af Gram Slot, grev Brockenhuus Schack, en deklaration om frivillig fredning af Gram Slotspark, Gram sø og dele af de omliggende arealer. Det fremgår bl. a. heraf, at søen bør i alt væsentligt bevares i sin nuværende størrelse, og vandstanden må ikke ved foranstaltninger fra den til enhver tid værende ejers side sænkes eller hæves. Aaens snoede forløb indenfor det fredede område må ikke reguleres.

Fredningsnævnet har besluttet at meddele Haderslev Kommune og Naturstyrelsen Vadehavet dispensation fra fredningen som anført i afsnittet ”Fredningsnævnets afgørelse”.

Sagens baggrund:

Det hedder i fredningsdeklarationen blandt andet:

”Undertegnede Kammerherre, Hofjægermester Greve Ad. Brockenhuus Schack, bestemmer herved med bindende virkning for mig og senere ejere, at den mig tilhørende Gram Sø og Gram Slotspark samt den Del af Gram Aa og de ligeledes under Godset hørende Skov- Mose- og Markarealer, der befinder sig indenfor den på vedhæftede Kort nærmere angivne Grænse, der findes afmærket i Terrænet, skal være fredet som nedenfor nærmere angivet.

...

Fredningen sker på følgende nærmere Betingelser:

Søen bør i alt væsentligt bevares i sin nuværende Størrelse og Vandstanden – saaledes som den ved de afsatte Flodemaal er bestemt – maa ikke ved Foranstaltninger fra den til enhver Tid værende Ejers Side sænkes eller hæves.

Aaens snoede Forløb indenfor det fredede Omraade maa ikke reguleres.

...

Parken holdes som Lystskov væsentligt bestaaende af Løvtræer og saaledes, at den nuværende tilstand saavidt muligt opretholdes, i hvilken Henseende henvises til vedhæftede Karakteristik med tilhørende Fotografier.

Omraadet maa ingensinde udstykkes og bebygges og den nedennævnte Bygning ej heller bygges højere.

Den på Bygningen i Parkens vestligste Hjørne gennem Beplantning foretagne Betouche skal stedse opretholdes, ligesom den ved Parkens Hovedindgang værende Løvtræ-Bevoksning skal bibeholdes, saaledes at der ved nødvendig Fældning plantes Træer af lignende Art.

...

Paa Omraadet maa ingensinde opstilles Boder, Master eller andre Indretninger, som kan virke skæmmende.

Det i umiddelbar Nærhed af Slottet værende Haveanlæg bør i alt væsentligt bibeholdes.

...”

Det fremgår af ansøgningen:

”Der er i stigende grad udfordringer med at opretholde den nødvendige vandspejls-højde i Gram Slotssø på grund af tekniske problemer med vandindtaget fra åen, som er krævet for at sikre fundamentet for Gram Slot. Dertil kommer, at vandhastigheden i omløbsstryget er blevet for høj, i forhold til det oprindeligt projekterede. Dette har medført uønskede erosionsskader af vandløbsprofilet og gjort passagen for snæbel usandsynlig.

Naturstyrelsen har derfor, som bygherre for projektet, prioriteret og afsat midler til at rette op på forholdene i det eksisterende omløbsstryg, så godt som omstændighederne tillader det...

Haderslev Kommune vurderer, at tilretningen i sig selv ikke er i strid med fredningens formål, men vurderer samtidigt at en dispensation kan være nødvendig, da der i fredningskendelsen står, at: ”åens snoede forløb ikke må reguleres”.

Kort beskrivelse af tiltagene:

...”

Tilretningsiltagene er nødvendige for at sikre at vandstanden kan opretholdes i Gram Slotssø, og for at udbedre utilsigtede resultater på vandløbet og de opstrøms liggende beskyttede naturområder, som følge af det udførte projekt.

Det nuværende udseende af projektområdet ...

Tilretningen omhandler følgende tiltag, som fremgår af ...

Generelle bemærkninger

Da der er tale om en udbedring af de eksisterende forhold vil projektet have et væsentligt mindre omfang end det der tidligere blev meddelt dispensation til.

Det er nødvendigt, af hensyn til migrerende fisk og fiskeyngel, at arbejdet udføres mellem maj og september. Dette er samtidigt perioden hvor der forventes lavest mulig vandføring i Gram Å, hvilket minimerer aflejring af sand i slotssøen. Som ekstra sikkerhedsforanstaltning etableres et midlertidigt sandfang i det tidligere indløb til slotssøen.

De projekterede tiltag finder hovedsageligt sted i det oprindelige projekts arbejdsområder, hvorved risikoen på forstyrrelse af de arkæologiske lag i området og beskyttet natur minimeres. Projektet har været i høring ved Museum Sønderjylland, Haderslev, som vil være tilstede i forbindelse med udgravninger for at sikre eventuelle jordfaste fortidsminder.

Tilretningen udføres i et tæt samarbejde mellem Naturstyrelsen Vadehavet og Haderslev Kommune. I forbindelse med udarbejdelsen af tilretningen har der været taget kontakt til Museum Sønderjylland, for at sikre at jordfaste fortidsminder ikke vil blive skadet i forbindelse med anlægsarbejdet. Der er også afholdt et informations- og dialogmøde, hvor de klageberettigede organisationer var indbudt til at deltage. Efterfølgende er input og forslag til ændringer taget til efterretning i udarbejdelsen af tilretningen.

Der anvendes køreplader for at sikre mod skader på naturen og efterfølgende spor i landskabet. Skader i forbindelse med anlægsarbejdet vil blive udbedret.

...”

Konkret søges der nu om følgende tiltag:

- 1) Etablering af et nyt passivt indløb til slotssøen.
- 2) Genopretning af stentærskel og vandløbsbund ved indløb til slotssøen (omkring station 21.695)
- 3) Etablering af en faskine og en terrænregulering.
- 4) Etablering af stentærskel, herefter ”stentærskel 2” (ved station 22.031)
- 5) Etablering af et sideanlæg ved stentærskel 2 (omkring station 22.031)
- 6) Udvidelse af vandløbet (stentærskel 2 til omkring station 22.400)
- 7) Hævning af vandløbsbunden fra stentærskel 2 til broen ved Slotsvej
- 8) Hævning af servicevejen ved stentærskel 2.
- 9) I forbindelse med projektet vil omløbsstryget skulle tørlægges for at kunne udføre anlægsarbejdet samt for at kunne undersøge mulig udsivning fra slotssøen til omløbsstryget. Gram Å vil i denne periode blive ledt igennem Gram Slotssø igennem det gamle indløb til søen.
- 10) I forbindelse med projektet vil der skulle afgraves ca. 1050 m³ jord. Tegning 3 viser udgravningsarealet, transportvejen og udlægningsarealerne.

...”

Ad.1

Det eksisterende pumpeindtag forbedres for at mindske sandaflejring i indtaget, og suppleres med et rørlagt passivt indtag i det tidligere åløb. Begge tiltag mindsker risikoen for at migrerende fisk kommer ind i slotssøen.

Ad. 2 og 3

Det oprindelige projekt har medført erosion af vandløbsbunden omkring indløbet til slotssøen og i særdeleshed umiddelbart nedstrøms indtaget, med faldende vandspejlshøjde til følge. Tilretningen genopbygger vandløbsbunden og stentærsklen til det oprindeligt projekterede, sikrer mod fremtidig erosion og udbedrer de værste erosionsskader ved terrænregulering og faskinering, umiddelbart nedstrøms stentærsklen. Sammen med stentærskel 2 er det med til at sikre den nødvendige vandspejlshøjde for det passive indløb til slotssøen og dermed opretholdelse af den nødvendige vandspejlskote i slotssøen, til sikring af slottets fundament.

Ad. 4 til 7

Stentærskel 2 og en tragtformet udvidelse af vandløbsprofilen, etableres for at kunne håndtere den forøgede og uønskede vandhastighed.

Sammen med den videre udvidelse af vandløbsprofilen mod nord, medvirker disse tiltag til at sænke vandhastigheden til et niveau der gavner snæblen og hæve vandspejlshøjden, til det oprindeligt projekterede, ved indtagene til slotssøen.

Med udvidelse af vandløbsprofilen og hævnings af vandløbsbunden til det oprindeligt projekterede tilnærmeres tillige både fysisk og visuelt en mere naturlig vandløbsbredde. Udvidelsen af vandløbsprofilen sker som et dobbeltprofil. På banketterne er vandhastigheden lavere end i hovedløbet til gavn for snæblen, og der er plads til at etablere gydestryg for laksefisk.

Ad. 8

En del af arbejdsvejen på dæmningen mellem slotssøen og omløbsstryget, ved stentærskel 2, ønskes hævet med ca. 20-30 cm. Hævningen modvirker omløb ved høje vandstande i åen og vil sikre tilgængeligheden for gående på strækningen. Det vurderes, at den landskabelige oplevelse af området ikke vil ændres.

Ad. 9

I forbindelse med anlægsarbejdet tørlægges det nuværende omløbsstryg, og Gram Å ledes igennem Slotssøen med udløb i frislusen som supplement til det eksisterende udløb. Vandstanden i slotssøen forbliver dermed upåvirket. Der etableres et midlertidigt sandfang, som løbende oprensnes. Dette sker for at modvirke yderligere transport til og aflejring af sediment i Slotssøen.

Ad. 10

Opgravet materiale vil blive udlagt på et areal udenfor fredningen og i en højde på under 0,5 m (Se tegning 3). Det vurderes derfor ikke at få indflydelse på de landskabelige hensyn der varetages af fredningen, og betyder at der ikke er behov for en landzonetilladelse.

...”

Det fremgår af detailprojektet for Restaurering af faunapassage ved Gram Slot ”at gennemførelse af projektet ikke vil påvirke arter eller naturtyper på udpegningsgrundlaget i det nedstrøms beliggende Natura 2000-område væsentligt. Det vurderes, at restaurering og forbedring af faunapassagen alt andet lige vil være til gavn for hav-, flod-og bæklampret, snæbel, laks og odder, der er en del af udpegningsgrundlaget.”

Det fremgår endvidere, at ”Habitatdirektivets bilag IV omfatter dyre- og plantearter, der kræver streng beskyttelse. Medlemslandene skal træffe foranstaltninger, der sikrer de nævnte arters naturlige udbredelsesområde. Dyrene må fx ikke fanges ind, deres æg ikke indsamles og deres yngle- og rasteområde må ikke ødelægges. Der forekommer potentielt en del af disse arter i projektområdet, men ingen af disse vurderes ifølge ansøgningen at blive negativt påvirket af projektet.”

Fredningsnævnets behandling af sagen:

Fredningsnævnet har ved mail af 6. marts 2020 til Gram & Nybøl Godser A/S v/Svend Brodersen, Haderslev Kommune, Asger Thode Kristensen, Naturstyrelsen Vadehavet, Miljøstyrelsen, Slot- og Kulturstyrelsen, Museum Sønderjylland, Danmarks Naturfredningsforening/København, Danmarks Naturfredningsforening/Haderslev, Dansk Botanisk Forening Jyllandskredsen, Dansk Ornitologisk Forening, Friluftsrådet centralt og Friluftsrådet Haderslev anmodet om eventuelle bemærkninger til ansøgningen med høringsfrist den 20. marts 2020.

Danmarks Naturfredningsforening og DOF-Sønderjylland har oplyst, at der ikke er bemærkninger til det ansøgte, og der er ikke fra de øvrige modtaget bemærkninger eller indsigelser.

Fredningsnævnets afgørelse

Ifølge naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, kan fredningsnævnet dispensere fra bestemmelserne i en fredning, når det ansøgte ikke er i strid med fredningens formål. Videregående afvigelser fra en fredning end nævnt i stk. 1, og helt eller delvis ophævelse af en fredning kan, jf. stk. 5, kun foretages efter reglerne om gennemførelse af fredninger.

Fredningen har til formål at sikre at slotssøen skulle bevares i sin daværende størrelse og at vandstanden ikke må sænkes eller hæves og at åens forløb indenfor det fredede område ikke må reguleres.

Fredningsnævnet finder ikke, at det ansøgte vil være i strid med fredningens formål. Fredningsnævnet har lagt vægt på, at de ønskede tiltag er nødvendige af hensyn bedst muligt at sikre søens og åens tilstand.

Fredningsnævnet meddeler derfor Haderslev Kommune og Naturstyrelsen Vadehavet dispensation i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1 og 2, til opsætning af det ansøgte på vilkår

at det ansøgte udføres som anført i ansøgningen, og

at Museum Sønderjylland, Haderslev, i forbindelse med tilretningen af det oprindelige projekt får mulighed for at foretage arkæologisk overvågning af gravearbejdet samt foretage eventuel undersøgelse i forbindelse hermed.

Klagevejledning:

Der kan inden 4 uger efter den dag, denne afgørelse er meddelt, klages til Miljø- og fødevareklagenævnet over afgørelsen. Hvis afgørelsen er offentligt bekendtgjort, regnes klagefristen dog altid fra bekendtgørelsen.

Borgere, virksomheder, myndigheder og organisationer skal indsende klagen til Miljø- og fødevareklagenævnets klageportal via borger.dk eller virk.dk.

Der er et direkte link til borger.dk og virk.dk via Miljø- og fødevareklagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk/planklagenaevnet.

Klagefristen udløber ved midnat på dagen for klagefristens udløb.

En klage skal være tilgængelig for førsteinstansen i Klageportalen senest kl. 23:59 på den dag, hvor klagefristen udløber. Det indebærer, at klager har godkendt og betalt gebyr/bestilt faktura i Klageportalen.

Klageren skal oplyse sit CPR-nummer eller CVR-nummer.

Miljø- og fødevareklagenævnets hjemmeside indeholder information om beregning af klagefrister i de tilfælde, hvor en klager anmoder om at blive undtaget fra brug af Klageportalen.

Klageberettigede er, jf. naturbeskyttelseslovens § 86:

- Adressaten for afgørelsen,
- ejeren af den ejendom, som afgørelsen vedrører,
- offentlige myndigheder,
- en berørt nationalparkfond,
- lokale foreninger og organisationer, som har en væsentlig interesse i afgørelsen,
- landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur og miljø, og
- landsdækkende foreninger og organisationer, som efter deres formål varetager væsentlige, rekreative interesser, når afgørelsen berører sådanne interesser.

Det er en betingelse for Miljø- og fødevareklagenævnets behandling af en klage, at den, der klager, indbetaler et gebyr. Gebyret udgør for privatpersoner 900 kr. Virksomheder, organisationer og offentlige myndigheder skal betale 1.800 kr. for behandling af eller genoptagelse af en klage. Det nævnte gebyr reguleres den 1. januar hvert år efter den af Finansministeriet fastsatte sats for det generelle pris- og lønindeks med virkning for klager, der modtages i nævnet fra og med den 1. februar 2017. Gebyret er endnu ikke reguleret for 2017, men vil blive teknisk efterreguleret.

Miljø- og fødevareklagenævnet påbegynder først behandlingen af en klage, når gebyret er modtaget. Klagegebyr opkræves af Miljø- og fødevareklagenævnet. Betaling af klagegebyr sker ved elektronisk overførsel eller ved indbetalingskort til Miljø- og fødevareklagenævnet. Gebyr skal indbetales indenfor en af Miljø- og fødevareklagenævnet fastsat frist. Hvis gebyret ikke indbetales inden udløbet af fristen, afvises klagen.

Vejledning om gebyrbetalingen kan findes på Miljø- og fødevareklagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk/planklagenaevnet.

Gebyret bliver tilbagebetalt, hvis klagen bliver afvist, fordi klagefristen er overskredet, klager ikke er klage-berettiget eller fordi Miljø- og fødevareklagenævnet ikke har kompetence til at behandle klagen.

Gebyret tilbagebetales også, hvis klagesagen fører til, at den påklagede afgørelse ændres eller ophæves, eller hvis klager får helt eller delvist medhold i klagen. Hvis den eneste ændring af den påklagede afgørelse er forlængelse af en frist for efterkommelse af afgørelsen som følge af den tid, der er medgået til at behandle sagen i Miljø- og fødevareklagenævnet, tilbagebetales gebyret dog ikke.

Hvis klager trækker klagen tilbage, mens sagen er under behandling i nævnet, vil gebyret som udgangspunkt også blive betalt tilbage. Miljø- og fødevareklagenævnet kan dog beslutte, at gebyret ikke tilbagebetales, hvis klagen trækkes tilbage på et tidspunkt, hvor nævnet allerede har foretaget en stor del af sagsbehandlingen.

Tilladelsen må i henhold til naturbeskyttelseslovens § 87, stk. 7, ikke udnyttes, før klagefristen er udløbet, eller behandling af en eventuel klage måtte være afsluttet.

Det følger endvidere af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, jf. § 66, stk. 2, at tilladelsen bortfalder, hvis den ikke udnyttes inden 3 år efter, at den er givet.

Såfremt projektets gennemførelse kræver tilladelse eller dispensation efter anden lovgivning, skal ansøgerne rette henvendelse til den myndighed, der administrerer tilladelser eller dispensationer i henhold til denne lovgivning.

Fredningsnævnet for Sydjylland, Sydlig del
Esbjerg den 8. april 2020

Margit O. Laub
formand

Denne afgørelse er sendt til:

Gram & Nybøl Godser A/S v/Svend Brodersen, svend.brodersen@gramslot.dk
Haderslev Kommune, post@haderslev.dk, thmo@haderslev.dk
Asger Thode Kristensen, Naturstyrelsen Vadehavet, astkr@nst.dk
Miljøstyrelsen, mst@mst.dk;
Slot- og Kulturstyrelsen, post@slks.dk
Museum Sønderjylland, tekr@museum-sonderjylland.dk
Danmarks Naturfredningsforening/København, dn@dn.dk
Danmarks Naturfredningsforening/Haderslev, haderslev@dn.dk
Dansk Botanisk Forening Jyllandskredsen, finn.borchsenius@sm.au.dk
Dansk Ornitologisk Forening, gert.fahlberg@bbsyd.dk
Friluftsrådet centralt: fr@friluftsraadet.dk
Friluftsrådet Haderslev: soenderjylland@friluftsraadet.dk

30. marts 2023

FN SJS 5/2023

Berigtigelse af afgørelse vedrørende:

FN SJS 5/2023: Ansøgning fra Gram Vision om dispensation fra fredningen af Gram Slotspark og sø, til at opsætte et "fugletårn" på den sydlige side af Gram Slotssø på ejendommen matr.nr. 453, Gram, Gram.

(side 7)

Fredningsnævnet har den 19. januar 2023 modtaget ansøgning fra Haderslev Kommune på vegne Karl Gunnar Gregersen på vegne Gram Vision om dispensation fra fredningen af Gram Slotspark og sø til at opsætte et "fugletårn" på den sydlige side af Gram Slotssø.

Ejendommen er fredet ifølge en deklaration. Den 28. december 1938 underskrev den daværende ejer af Gram Slot, grev Brockenhuus Schack, således en deklaration om frivillig fredning af Gram Slotspark, Gram sø og dele af de omliggende arealer.

Fredningsnævnet skal som følge af fredningen meddele dispensation til det ansøgte.

Fredningsnævnet har behandlet sagen på nævnets møde den 23. februar 2023.

Fredningsnævnet har besluttet at meddele Gram Vision dispensation til det ansøgte. Begrundelsen fremgår under afsnittet "Fredningsnævnets afgørelse".

Sagens baggrund:

Det hedder i deklarationen blandt andet:

"Undertegnede Kammerherre, Hofjægermester Greve Ad. Brockenhuus Schack, bestemmer herved med bindende virkning for mig og senere ejere, at den mig tilhørende Gram Sø og Gram Slotspark samt den Del af Gram Aa og de ligeledes under Godset hørende Skov- Mose- og Markarealer, der befinder sig indenfor den på vedhæftede Kort nærmere angivne Grænse, der findes afmærket i Terrænet, skal være fredet som nedenfor nærmere angivet.

...

Fredningen sker på følgende nærmere Betingelser:

Søen bør i alt væsentligt bevares i sin nuværende Størrelse og Vandstanden – saaledes som den ved de afsatte Flodemaale er bestemt – maa ikke ved Foranstaltninger fra den til enhver Tid værende Ejers Side sænkes eller hæves.

Aaens snoede Forløb indenfor det fredede Omraade maa ikke reguleres.

...

Parken holdes som Lystskov væsentligt bestaaende af Løvtræer og saaledes, at den nuværende tilstand saavidt muligt opretholdes, i hvilken Henseende henvises til vedhæftede Karakteristik med tilhørende Fotografier.

Omraadet maa ingenside udstykkes og bebygges og den nedennævnte Bygning ej heller bygges højere.

Den på Bygningen i Parkens vestligste Hjørne gennem Beplantning foretagne Betouche skal stedse opretholdes, ligesom den ved Parkens Hovedindgang værende Løvtræ-Bevoksning skal bibeholdes, saaledes at der ved nødvendig Fældning plantes Træer af lignende Art.

...

Paa Omraadet maa ingensinde opstilles Boder, Master eller andre Indretninger, som kan virke skæmmende.

Det i umiddelbar Nærhed af Slottet værende Haveanlæg bør i alt væsentligt bibeholdes.

..."

Der ansøges om opsætning af et fugletårn udført således:

"Gulvet ønskes lavet af almindelige terrassebrædder, mens sidebeklædningen ville bestå af kalmarbrædder. Tre af siderne ville have en højde af 1 m, mens den vestvendte væg ville være helt lukket. Plancher med information om og billeder af de hyppigst forekommende fuglearter i området ville blive placeret på denne væg. Taget bliver lavet af vandfast krydsfinerplader med fastbrændt tagpap med skifersten med udhæng. Taget får en ensidig hældning med en fronthøjde på 2,10 m og en bagvægshøjde på 1,30 m."

Adgangen til fugletårn vil ske fra syd i niveau med tårnet via trampesti fra eksisterende skovsti for at undgå nødvendigheden af opstilling af stige eller trappe. "Tårnet" skal således hvile på jorden uden behov for stolper langs stien.

Dimensioner:

- Gulv: 3,30 m x 2,20 m
- Sider: 3 x 1 m og 1 side (vest) helt lukket
- Tag: 3,66 m x 2,44 m
- Stolper: 6 stk.

På kortet nedenfor ses den ønskede placering af "tårnet" markeret med rød cirkel. Det med blå skraverede viser fredningens udstrækning.

Af ansøgningen fremgår, at projektet ikke er beliggende i et område, der er omfattet af Habitatbekendtgørelsen. Nærmeste Natura 2000- område er N253 Stensbæk Plantage og Heder (habitatområde H262 og fuglebeskyttelsesområde 121), som er beliggende ca. 5,8 km væk.

Haderslev Kommune har vurderet, at projektet ikke påvirker Natura 2000-området væsentligt, på grund af projektets omfang og karakter samt afstand til Natura 2000-området.

Ifølge faglig rapport nr. 635/2007 fra Danmarks Miljøundersøgelser kan der i området forekomme bilag IV-arter, nærmere bestemt vandflagermus, brunflagermus, langøret flagermus, sydflagermus, troldflagermus, pipistrelslagermus, dværgflagermus, odder, markfirben, stor vandsalamander og spidssnudet frø. Af disse er der observeret tegn på odder i form af spor og ekskrementer i 2011 og 2017. Derudover er der i perioden 2007-2020 registreret observationer af vandflagermus, troldflagermus, pipistrelflagermus, dværgflagermus, brunflagermus, sydflagermus og brun langøre i nær-området. Detaljeret kendskab til disse arters forekomst i området haves dog ikke.

Haderslev Kommune har vurderet, at projektet ikke vil medføre væsentlig negativ påvirkning i form af beskadigelse eller ødelæggelse af hverken vækstområder eller yngle- eller rasteområder for arter på habitatdirektivets bilag IV på grund af projektets placering, omfang og karakter

Fredningsnævnets behandling af sagen:

Fredningsnævnet har behandlet sagen på nævnets møde den 23. februar 2023, hvor nævnet tillige har foretaget besigtigelse.

I mødet deltog formanden, Margit Ø. Laub, det ministerudpegede medlem Kjeld Thamdrup og det kommunalt udpegede medlem Olaf Hansen. Desuden deltog lodsejeren, Svend Brodersen, Ida Christina Hansen og Nikola Dybbroe på vegne Haderslev Kommune, Karl Gunnar Gregersen og Rikke Friis på vegne Gram Vision og Bent Karlsson på vegne Danmarks Naturfredningsforening.

Fredningsnævnets formand redegjorde for ansøgningen og de relevante dele af fredningsbestemmelserne.

Karl Gunnar Gregersen anviste den ønskede placering af fugletårnet. I stedet for at lade den nordlige gavl af tårnet hvile på 2 pæle er det besluttet at trække tårnet lidt længere ind på skrænten. På den måde undgås det at have de 2 markante pæle i nærheden af det stiforløb der er for neden af skrænten. Placeringen er valgt efter råd fra en lokal ornitolog. Det er vigtigt at have solen i ryggen, og med den valgte placering er der taget hensyn til, at tårnet ikke virker skæmmende. Der vil være udsigt til rørskov, marken og det nærliggende nordlige skovområde. For at undgå at fugletårnets tag bliver brugt til ophold, ønsker man, at taget udformes som et saddeltag med en svag hældning. Det blev præciseret, at den væg, hvorpå der skal opsættes plancher, ikke skal lukkes helt, da der vil skulle etableres en døråbning. Der vil skulle opsættes et mindre diskret skilt, der viser vej til fugletårnet.

Svend Brodersen oplyste, at han som lodsejer kan acceptere forslaget.

Bent Karlsson oplyste, at Danmarks Naturfredningsforening helst ser tårnet placeret uden for det fredede område, hvor der er gode placeringsmuligheder. Der vil på grund af de træer og buske, der står tæt på den ønskede placering af tårnet, være begrænset med udsyn i den del af året, hvor der er blade på træerne.

Karl Gunnar Gregersen oplyste, at placeringen er valgt af hensyn til offentlighedens adgang. Publikum benytter de stiforløb, der er i nærheden af den ønskede placering og ikke uden for det fredede område. Det vil muligvis være nødvendigt at beskære det træ, der står umiddelbart vest for det ansøgte tårn.

Svend Brodersen oplyste, at han ikke ejer de arealer, som DN foreslår som alternativ placering, hvilket vil kunne give problemer. Mht det træ, der skal beskæres, har han ingen bemærkning. Den gren, der ønskes fjernet/beskåret, er i øvrigt muligvis til fare for de gående på stien for neden af skrænten.

Ida Christina Hansen oplyste, at området er beliggende indenfor søbeskyttelseslinjen, men at dette på grund af den ringe påvirkning af området ikke anses for et problem. Ansøgeren skal huske at søge Miljøstyrelsen om dispensation, da tårnet vil skulle opsættes i en fredskov.

Nikola Dybbroe oplyste, at der vil skulle søges om tilladelse via kommunen, da området er beliggende i landzone. Der er tale om et bevaringsværdigt område, men der bør ikke være problemer, da tårnet med den ønskede placering vil være forholdsvis skjult.

Margit Ø. Laub oplyste, at der skal indsendes en ny tegning med de ændringer, som ansøgeren har redegjort for, inden Fredningsnævnet kan træffe afgørelse i sagen.

Der var ingen af de mødte, der ønskede at se den reviderede tegning, inden Fredningsnævnet træffer afgørelse.

Haderslev Kommune har herefter den 27. februar 2023 på vegne Gram Vision og med Svend Brodersens accept indsendt en revideret tegning.

Målene er ifølge den reviderede tegning som følger:

Dimensioner:

- Gulv: 330 cm x 220 cm
- Sider: 100 cm (h) x 220 cm (b) (nord)

100 cm (h) x 330 cm (b) (øst)

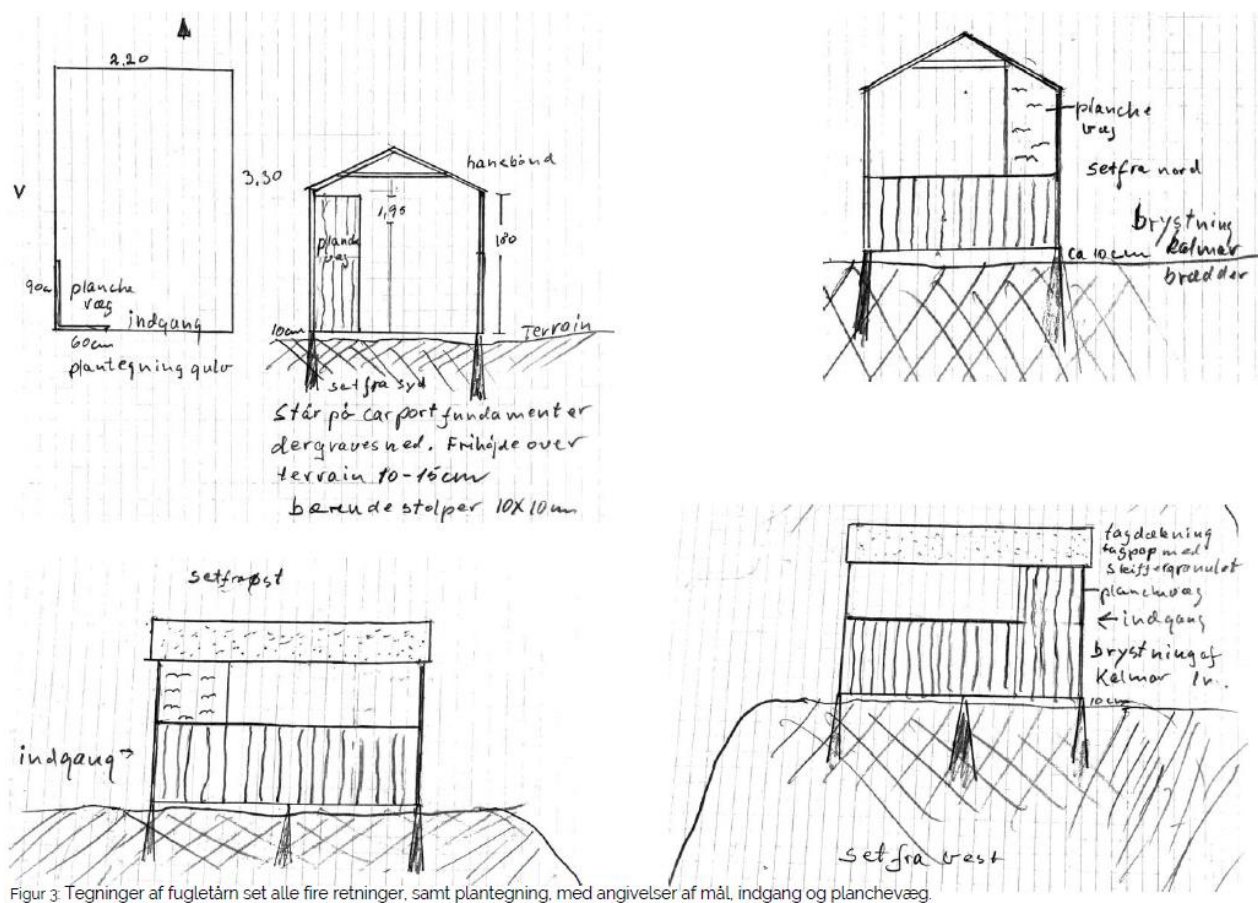
180 cm (h) x 60 cm (b) (syd)

100 cm (h) x 240 cm (b) + 180 cm x 90 cm (b) (vest)

- Tag: 366 cm x 244 cm

- Stolper: 6 stk. 10 cm x 10 cm

Tegningen:

Haderslev Kommune har supplerende udtalt:

”Haderslev Kommunes foreløbige vurdering i forhold til naturbeskyttelsesloven og habitatvurdering
Mose omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3

Der var registreret mose omfattet af § 3 på fugletårnets ønskede placering. Efter besigtigelse er afgrænsningen blevet tilrettet til de faktiske forhold, da tårnets placering er inde i en skov

oppe på en skråning og derfor ikke er mose. Det er derfor ikke nødvendigt at behandle en dispensation fra naturbeskyttelseslovens § 3.

Søbeskyttelseslinje

Formålet med søbeskyttelseslinjen er at sikre søer som værdifulde landskabselementer og levesteder og spredningskorridorer for plante- og dyreliv. Der er derfor forbud mod bebyggelse, campingvogne og lignende, beplantning og terrænændringer, jf. naturbeskyttelseslovens § 16, stk. 1. Dette inkluderer faste konstruktioner som f.eks. drivhuse, terrasser, klatretårn mv. Der er en række undtagelser til forbuddet, jf. naturbeskyttelseslovens § 16, stk. 2, 3 og 4. Det er Haderslev Kommunes vurdering, at fugletårnet ikke hører under undtagelserne til forbuddet. Opførelsen af fugletårnet kræver derfor en dispensation fra søbeskyttelseslinjen.

Argumenter for dispensation:

Tårnet har offentligt formål, der bidrager positivt til brugen af naturen og formidlingen af denne.

Tårnet vil blive placeret oppe på skråningen og vil derfor ikke hindre indsyn til Gram Sø/mosen fra stien langs vandet (rød rute på Kort 2).

Tårnet bliver bygget af naturmaterialer og i et enkelt design, så det ikke vil fremstå markant eller fremmedartet i landskabet.

Argumenter mod dispensation:

Tårnet ville potentielt kunne delvist hindre indsyn til Gram Sø/Gram Å fra den højereliggende skovsti (blå og gul rute på Kort 1). Dette vurderes dog til at være begrænset på grund af en afstand på ca. 40 m og den eksisterende bevoksning af træer.

Mulig uønsket præcedensvirkning.

Haderslev Kommunes foreløbige vurdering er, at der vil kunne gives dispensation fra søbeskyttelseslinjen.

Habitatvurdering

Projektet er ikke beliggende i et område, der er omfattet af Habitatbekendtgørelsen. Nærmeste Natura 2000- område er N253 Stensbæk Plantage og Heder (habitatområde H262 og fuglebeskyttelsesområde 121), som er beliggende ca. 5,8 km væk.

Haderslev Kommune har vurderet, at projektet ikke påvirker Natura 2000-området væsentligt, på grund af projektets omfang og karakter samt afstand til Natura 2000-området.

Ifølge faglig rapport nr. 635/2007 fra Danmarks Miljøundersøgelser kan der i området forekomme bilag IV-arter, nærmere bestemt vandflagermus, brunflagermus, langøret flagermus, sydflagermus, troldflagermus, pipistrelslagermus, dværgflagermus, odder, markfirben, stor vandsalamander og spidssnudet frø. Af disse er der observeret tegn på odder i form af spor og ekskrementer i 2011 og 2017. Derudover er der i perioden 2007-2020 registreret observationer af vandflagermus, troldflagermus, pipistrelflagermus, dværgflagermus, brunflagermus, sydflagermus og brun langøre i nærområdet. Detaljeret kendskab til disse arters forekomst i området haves dog ikke.

Haderslev Kommune har vurderet, at projektet ikke vil medføre væsentlig negativ påvirkning i form af beskadigelse eller ødelæggelse af hverken vækstområder eller yngle- eller rasteområder for arter på habitatdirektivets bilag IV på grund af projektets placering, omfang og karakter.”

Fredningsnævnets afgørelse

Fredningsnævnet kan i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, meddele dispensation fra fredningsbestemmelserne, såfremt det ansøgte ikke strider mod formålet med fredningen. Videregående afvigelser fra en fredning end nævnt i stk. 1, og helt eller delvis ophævelse af en fredning kan, jf. stk. 5, kun foretages efter reglerne om gennemførelse af fredninger.

Fredningen har til formål at sikre, at parken holdes som lystskov væsentligt bestående af løvtræer og således, at den daværende tilstand så vidt muligt opretholdes. Der må ikke på området opsættes bygning eller andre indretninger, som kan virke skæmmende.

Fredningsnævnet finder, at det ikke vil være i strid med fredningens formål at opsætte et fugletårn på det ønskede sted i skoven. Placeringen er velvalgt, og tårnet vil på grund af placeringen ikke virke skæmmende i området. Fredningsnævnet finder imidlertid, at det vil virke skæmmende, hvis taget udføres som et saddetag. Som følge heraf meddeler Fredningsnævnet i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, Gram Vision dispensation til det ansøgte på vilkår,

at tårnet placeres i overensstemmelse med ansøgningen og udføres i overensstemmelse hermed, med den ændring,

at taget skal udføres med en ensidig hældning med en fronthøjde på 2,10 m og en bagvægshøjde på ***1,30 m.**

Klagevejledning:

Der kan klages over denne afgørelse til Miljø- og Fødevareklagenævnet. Klagefristen udløber 4 uger efter, at afgørelsen er meddelt. Er afgørelsen offentligt bekendtgjort, regnes klagefristen dog altid fra bekendtgørelsen. Klagen skal ifølge naturbeskyttelseslovens § 87 indgives via Miljø- og Fødevareklagenævnets digitale selvbetjening, jf. vejledningen på Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk. Klagefristen udløber ved midnat på dagen for klagefristens udløb. Hvis klagefristen udløber på en lørdag eller en helligdag, forlænges fristen til den følgende hverdag.

Klageberettigede er, jf. naturbeskyttelseslovens § 86:

- Adressaten for afgørelsen,
- ejeren af den ejendom, som afgørelsen vedrører,
- offentlige myndigheder,
- en berørt nationalparkfond,
- lokale foreninger og organisationer, som har en væsentlig interesse i afgørelsen,
- landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur og miljø,
- landsdækkende foreninger og organisationer, som efter deres formål varetager væsentlige, rekreative interesser, når afgørelsen berører sådanne interesser.

Det er en betingelse for Miljø- og Fødevareklagenævnets behandling af en klage, at den, der klager, indbetaler et gebyr på 900 kr. for privatpersoner og 1.800 kr. for virksomheder og organisationer (2016-niveau). Klagegebyret reguleres den 1. januar hvert år efter den af Finansministeriet fastsatte sats for det generelle pris- og lønindeks som løbende offentliggjort i forslag til finanslov med virkning for klager, der modtages i Miljø- og Fødevareklagenævnet fra og med den 1. februar 2017. Miljø- og Fødevareklagenævnet offentliggør størrelsen af klagegebyret på sin hjemmeside www.naevnenes-hus.dk.

Gebyret opkræves i forbindelse med klagens oprettelse i Miljø- og Fødevareklagenævnets digitale selvbetjening. Klagen behandles først, når gebyret er betalt. Vejledning om gebyrbetalingen kan ligeledes findes på Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside www.naevnenes-hus.dk.

Gebyret tilbagebetales, hvis klagesagen fører til, at den påklagede afgørelse ændres eller ophæves, hvis klageren får helt eller delvis medhold i klagen, eller hvis klagen afvises som følge af overskredet klagefrist, manglende klageberettigelse eller fordi klagen ikke er omfattet af Miljø- og Fødevareklagenævnets kompetence. Det bemærkes, at hvis den eneste ændring af den påklagede afgørelse er forlængelse af en frist for efterkommelse af en afgørelse som følge af den tid, der er medgået til at behandle sagen i Miljø- og Fødevareklagenævnet, så tilbagebetales gebyret dog ikke.

Miljø- og Fødevareklagenævnet kan også beslutte at tilbagebetale klagegebyret, hvis der er indledt forhandlinger med afgørelsens adressat og/eller førsteinstansen om projektilpasninger, og disse forhandlinger fører til, at klager trækker sin klage tilbage, eller hvis klager i øvrigt trækker sin klage tilbage, før Miljø- og Fødevareklagenævnet har truffet afgørelse i sagen. Gebyret tilbagebetales dog ikke, hvis Miljø- og Fødevareklagenævnet vurderer, at der er forhold, der taler imod at tilbagebetale gebyret, f.eks. hvis klagen trækkes tilbage meget sent, herunder efter at klager har haft et afgørelsesudkast i parts-høring.

En dispensation må i henhold til naturbeskyttelseslovens § 87, stk. 3, ikke udnyttes, før klagefristen er udløbet, eller behandling af en eventuel klage måtte være afsluttet.

Det følger endvidere af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, jf. § 66, stk. 2, at dispensationen bortfalder, hvis den ikke udnyttes inden 3 år efter, at den er meddelt.

Fredningsnævnet for Sydjylland, Sydlig del
Esbjerg, den 30. marts 2023

Margit G. Laub
formand

*** ” 1,30 m” er berigtiget ” 1,80 m.”**

Denne berigtigede afgørelse er sendt til:

Karl Gunnar Gregersen, Gram Vision, kggram@icloud.com

Svend Brodersen, svend.brodersen@gramslot.dk
Haderslev Kommune, post@haderslev.dk, ich@haderslev.dk
Miljøstyrelsen, mst@mst.dk;
Slot- og Kulturstyrelsen, post@slks.dk
Museum Sønderjylland, planer@msj.dk
Danmarks Naturfredningsforening/København, dn@dn.dk
Danmarks Naturfredningsforening/Haderslev, haderslev@dn.dk
Dansk Botanisk Forening Jyllandskredsen, finn.borchsenius@sm.au.dk
Dansk Ornitologisk Forening, gert.fahlberg@bbsyd.dk
Friluftsrådet Haderslev: soenderjylland@friluftstraadet.dk

Fredningsnævnet for Syddjylland Sydlig del

Der er klaget over denne afgørelse. Sagen behandles i Miljø- og Fødevareklagenævnet, og sagen er først endelig, når klagenævnet har truffet afgørelse.

Dokken 1
6700 Esbjerg
Tlf.: 9968 8800
E-mail: syddjyllandsyd@fredningsnaevn.dk

12. juli 2023
FN SJS 19/2023

FN SJS 19/2023: Ansøgning fra lokale discgolf spillere, Haderslev discgolf klub og Vision Gram om lovliggørende dispensation fra fredningen af Gram Slotspark og sø, til en opsat discgolf-bane på ejendommen matr.nr. 453, Gram, Gram.

Fredningsnævnet har den 3. april 2023 modtaget ansøgning fra lokale discgolf spillere, Haderslev discgolf klub, Vision Gram om lovliggørende dispensation fra fredningen af Gram Slotspark og sø, til en opsat discgolf-bane på ejendommen matr.nr. 453, Gram, Gram.

Fredningsnævnet har besluttet at meddele dispensation til det ansøgte på nærmere anførte vilkår, jf. afsnittet "Fredningsnævnets afgørelse".

Sagens baggrund

Ejendommen er fredet ifølge en deklaration. Den 28. december 1938 underskrev den daværende ejer af Gram Slot, grev Brockenhuus Schack, således en deklaration om frivillig fredning af Gram Slotspark, Gram sø og dele af de omliggende arealer.

Det hedder i deklarationen blandt andet:

"Undertegnede Kammerherre, Hofjægermester Greve Ad. Brockenhuus Schack, bestemmer herved med bindende virkning for mig og senere ejere, at den mig tilhørende Gram Sø og Gram Slotspark samt den Del af Gram Aa og de ligeledes under Godset hørende Skov- Mose- og Markarealer, der befinder sig indenfor den på vedhæftede Kort nærmere angivne Grænse, der findes afmærket i Terrænet, skal være fredet som nedenfor nærmere angivet.

...

Fredningen sker på følgende nærmere Betingelser:

Søen bør i alt væsentligt bevares i sin nuværende Størrelse og Vandstanden – saaledes som den ved de afsatte Flodemaale er bestemt – maa ikke ved Foranstaltninger fra den til enhver Tid værende Ejers Side sænkes eller hæves.

Aaens snoede Forløb indenfor det fredede Omraade maa ikke reguleres.

...

Parken holdes som Lystskov væsentligt bestaaende af Løvtræer og saaledes, at den nuværende tilstand saavidt muligt opretholdes, i hvilken Henseende henvises til vedhæftede Karakteristik med tilhørende Fotografier.

Omraadet maa ingenside udstykkes og bebygges og den nedennævnte Bygning ej heller bygges højere.

Den på Bygningen i Parkens vestligste Hjørne gennem Beplantning foretagne Betouche skal stedse opretholdes, ligesom den ved Parkens Hovedindgang værende Løvtræ-Bevoksning skal bibeholdes, saaledes at der ved nødvendig Fældning plantes Træer af lignende Art.

...

Paa Omraadet maa ingensinde opstilles Boder, Master eller andre Indretninger, som kan virke skæmmende.

Det i umiddelbar Nærhed af Slottet værende Haveanlæg bør i alt væsentligt bibeholdes.

..."

Af ansøgningen fremgår, at banen består af 18 kurve, hvoraf 6 står i Gram Slotspark, og 6 i skoven ved siden af Slotsparken, også kaldet Lunden. Banen er opsat i 2017.

Haderslev Kommune har om Natura 2000 og bilag IV-arter oplyst:

"Vurdering i forhold til Natura 2000 områder:

Projektet er ikke beliggende i et område, der er omfattet af Habitatbekendtgørelsen. Nærmeste Natura 2000- område er N253 Stensbæk Plantage og Heder (habitatområde H262 og fuglebeskyttelsesområde 121), som er beliggende ca. 5,8 km væk.

Haderslev Kommune har vurderet, at projektet ikke påvirker Natura 2000-området væsentligt, på grund af projektets omfang og karakter samt afstand til Natura 2000-området.

Vurdering i forhold til bilag IV arter:

Ifølge faglig rapport nr. 635/2007 fra Danmarks Miljøundersøgelser kan der i området forekomme bilag IV-arter, nærmere bestemt vandflagermus, brunflagermus, langøret flagermus, sydflagermus, troldflagermus, pipistrelslagermus, dværgflagermus, odder, markfirben, stor vandsalamander og spidssnudet frø. Af disse er der observeret tegn på odder i form af spor og ekskrementer i 2011 og 2017. Derudover er der i perioden 2007-2020 registreret observationer af vandflagermus, troldflagermus, pipistrelflagermus, dværgflagermus, brunflagermus, sydflagermus og brun langøre i nærområdet. Detaljeret kendskab til disse arters forekomst i området haves dog ikke.

Haderslev Kommune har vurderet, at det kræver en nærmere vurdering af en ekstern flagermuskyndig for at bedømme om projektet vil medføre væsentlig negativ påvirkning i form af beskadigelse eller ødelæggelse af yngle- eller rasteområder for flagermus.

For odder, markfirben, stor vandsalamander og spidssnudet frø vurderes det, at projektet ikke vil medføre væsentlig negativ påvirkning i form af beskadigelse eller ødelæggelse af yngle- eller rasteområder for disse arter på habitatdirektivets bilag IV på grund af projektets placering, omfang og karakter. Ingen søer eller vådområder forventes påvirket og derfor ingen påvirkning af padde eller odder. Heller ikke levesteder eller potentielle levesteder for firben vil blive påvirket da projektet foregår i skov og park."

På kortet nedenfor ses slotsparken og dele af skoven. Det med blå skraverede viser fredningens udstrækning.

Museum Sønderjylland har udtalt, at museet ikke har bemærkninger til den opsatte discgolf-bane, og at man ikke mener, at de forholdsvis små og enkeltstående kurve skæmmer det fredede område i større grad.

Godsejer Svend Brodersen har udtalt, at han ikke ser problemer i, at lade banen bestå.

Jørgen Overby og Martin Abrahamsen har protesteret mod, at der meddeles dispensation, og har blandt andet udtalt, at haven og lystskoven bør opfattes som en helhed, der besidder stor kulturhistorisk værdi og samtidig – gennem netop selvsamme fredning – har udviklet sig til et enestående naturområde. Fredningen var grevens ønske om at sikre dette enestående område for eftertiden, hvorfor det i fredningsdeklarationen også fremhæves, at fredningen skal respekteres af nuværende og fremtidige ejere af Gram Slot.

Fredningsnævnet skal meddele dispensation, såfremt den opsatte discgolf-bane skal forblive opsat i det fredede område.

Fredningsnævnets behandling af sagen

Fredningsnævnet har behandlet sagen på nævnets møde den 27. april 2023, hvor nævnet tillige har foretaget besigtigelse.

I mødet deltog formanden, dommer Henrik Tosti, det ministerudpegede medlem Christa Jørgensen og det kommunalt udpegede medlem Olaf Hansen. Desuden deltog en repræsentant for de lokale discgolf spillere, Immanuel Fredensborg, Karl Gunnar Gregersen på vegne Gram Vision, arkitekt

Jørgen Overby på egne vegne, Martin Abrahamson på egne vegne, Helle Hartmann på vegne Haderslev Kommune samt Jørgen Clausen og Bent Karlsson på vegne Danmarks Naturfredningsforening.

Fredningsnævnets formand redegjorde for ansøgningen og de relevante dele af fredningsbestemmelserne.

Det fredede område og enkelte af de opsatte discgolf-baner blev besigtiget.

Helle Hartmann oplyste, at spørgsmålet omkring eventuel påvirkning af flagermus i området afventer Fredningsnævnets afgørelse i sagen. Der er registreret flagermus i det fredede område. Hvis Fredningsnævnet træffer en afgørelse om lovliggørende dispensation, vil denne skulle være betinget af udfaldet af en nærmere undersøgelse af, om discgolf-aktiviteten påvirker flagermusene i området. Desuden vil der skulle – i tilfælde af en lovliggørende dispensation – skulle søges om tilladelser i forhold til søbeskyttelsen og landzone-reglerne.

Karl Gunnar Gregersen oplyste, at banerne i slotsparken blev opsat med bistand fra Gram Vision i 2017. Gram Vision har intet med vedligeholdelsen af banerne at gøre og har ikke været involveret i opsætningen af de såkaldte skovbaner i lystskoven. Gram Vision anbefaler, at der gives lovliggørende dispensation til banerne, da de medvirker til, at der kommer flere personer ud i naturen. De rekreative interesser bør således tillægges stor betydning.

Jørgen Overby fremhævede karakteren af fredningen. Han henviste endvidere til, at banerne er placeret således, at de nogle steder går på tværs af stierne med risiko for at publikum i skoven bliver generet eller ramt af flyvende discs. Desuden er det stødende og krænkende, at en af banerne er anlagt hen over gravstedet. Han har talt med familien Schack, der ligeledes finder det yderst krænkende, at der spilles discgolf hen over det anlagte gravsted. De opsatte kurve er skæmmende, og fredningen må forstås således, at den beskytter området, men også at den indirekte indeholder begrænsninger af de aktiviteter, der må foregå. Det bør indgå som et negativt element, at discgolf-aktiviteten til dels er af kommerciel karakter, da man i den til skoven tilhørende café kan leje discs.

Martin Abrahamson oplyste, at discgolf-aktiviteten indebærer, at der kommer folk i naturen, der ikke kender ”spillereglerne” for, hvordan man færdes og passer på naturen. Banerne fører til en nedslidning af skovbunden, og banerne bliver bredere og bredere, da ikke alle spillere skyder discs i lige linjer. Der flyver således discs til højre og venstre for banerne. Disse discs skal hentes, og herved opstår der nye trampestier. Underskoven bliver ødelagt til skade for sommerfuglene og dermed også til skade for fuglelivet.

Immanuel Fredensborg oplyste, at banerne bliver vedligeholdet af spillerne. Der har ikke ham bekendt været episoder, hvor publikum er blevet ramt af discs. De opsatte kurve er 154 cm høje. Der er 150 aktive spillere. Der spilles mest om sommeren. Det bestrides at der er belæg for, at discgolf har en negativ indvirkning på naturen.

Bent Karlsson tilsluttede sig bemærkninger fra Jørgen Overby og Martin Abrahamson. En discgolfbane hører ikke hjemme i en fredskov. Danmarks Naturfredningsforening er enig i, at der sker en nedslidning af underskoven til skade for naturen. En discgolfbane bør kunne opsættes uden for det fredede område. Desuden vil en lovliggørende dispensation kunne have en præcedensvirkning, som på sigt vil kunne udhule formålet med fredningen.

Efter besigtigelsen har Fredningsnævnet modtaget yderligere materiale.

Jørgen W. Overby har den 29. april 2023 skrevet:

"Jeg henvender mig til fredningsnævnet angående ulovlige, skæmmende forhold i den fredede slotspark og lystskov tilhørende Gram slot.

Der er indenfor de allerseneste år opsat i alt 14 discgolf målkurve i parken og i lystskoven. Discgolf udøves således i park og skov, uagtet der ikke er søgt om tilladelse hertil.

Jeg har gentagne gange bedt Haderslev Kommune, Teknik og Klima, der er tilsynsførende myndighed, om at påtale de ulovligt opstillede og meget skæmmende indretninger og de meget forstyrrende aktiviteter som udøvelsen af discgolf medfører. Skovbunden trampes ned, fuglelivet forstyrres ved de støjende aktiviteter og træerne på kastes og skrammes.

Gram slotspark med lystskoven er historisk beskrevet som et af landets fineste barokanlæg. Anlægget er anlagt i slutningen af 1600-tallet som en storstilet have op ad det stigende terræn med terrasser og fontæner; haven blev omlagt i fransk stil omkring 1750. Haven med den tilstødende lystskov Lunden, der også er underkastet naturfredning, rummer med dens ypperlige vegetation, der idyllisk kranser søbredden, store skønhedsværdier og et enestående rigt fugleliv; raven træffes her.

Slotshaven og lystskoven blev i 1938 naturfredet efter ønske fra greve Adolph Ludvig Brockenhuus-Schack, der også ligger begravet i haven under en stor bautasten.

I fredningsbeskrivelsen fremhæves grevens intention med fredningen: *"at det vilde være af stor Værdi ved Fredning i Henhold til Fredningsloven at sikre hele det nævnte Naturomraades Bevaring ud i Fremtiden til Gavn og Glæde for alle og særlig for hele den sønderjydske Befolkning, som allerede gennem Aarene ved Ejerens Tilladelse har haft uhindret Adgang til Slotsparken."* I den herefter udfærdigede fredningsdeklaration fremhæves at **"Paa Omraadet maa ingensinde opstilles Boder, Master eller andre Indretninger, som kan virke skæmmende."**

Desværre er slotshaven og lystskoven, som igennem generationer har været kendt og besøgt af mange naturelskere nu blevet reduceret til sportsbaner for et meget snævert publikum, nemlig en større gruppe af unge mænd, der desværre ikke viser veneration for stedets historie og naturskønhed. Den naturidyl, som greven ønskede at dele med **hele** den sønderjyske befolkning og ikke, som det nu forholder sig, med en lilleminoritet, hvis sportsaktiviteter ødelægger natur, støj og er farligt for andre gæster. I disse forårsweekender besøges området af talrige discgolfudøvere, der voldsomt dominerer opholdet i slotshaven og lystskoven.

Den mangeårige Museumsformidler ved Museum Sønderjylland, Martin Abrahamsson giver i en skrivelse til Danmarks Naturfredningsforening udtryk for hans store bekymring over discgolfudøvelsen i lystskoven:

"Den er naturmæssigt en umistelig perle i vores område. Nok har Lunden tidligere været plejet og passet efter forstmæssige driftsprincipper, men da disse har været opgivet i lang tid, har naturen haft frit spil igennem årtier, hvilket har betydet, at den naturlige succession har kunnet forløbe uforstyrret. Dette ses bl. a. af de vindfælder, fra decemberstormen i 1999, der mange steder ligger som de faldt, i dag ses som formuldede stammer/forhøjninger i skovbunden, hvor nye buske og småtræer spirer frem. De næringsstoffer, som var bundet i de gamle stammer, er nu blevet omsat og frigjort af gnavende insekter og nedbrydende svampe og bakterier. Det kræver tid og ro.

De to centrale elementer er ikke det første, der er i spil, når det kommer til afvikling af frisbee-golf i et naturområde. Afhængigt af hvor mange kurve der opstilles vil der dannes nedtrampede stier, der hvor der er mest trafik og hvis frisbeeen ikke rammer kurven vil den blive eftersøgt i kurvens umiddelbare nærhed, hvorved der dannes et nedtrampet område i en betragtelig radius omkring denne. Sammenlagt vil det løbe op i et stort areal, der nedslides og hvor der vil være forstyrrelse grænsende op til dette areal. Det er velkendt, at ynglende fugle er følsomme overfor forstyrrelse. Det stresser og fuglene vil fortrække til et andet område.

Fuglene er så at sige kun toppen af kransekagen. De er det meget synlige tegn på, om naturområdet har det godt, og om det forvaltes bæredygtigt, så det kan oppebære en forskelligartet bestand af

ynglende fugle. Igennem de 37 år jeg fungerede som museumsformidler, afholdt jeg hvert forår en morgenfugletur, hvor vi nedskrev de sete og hørte arter. Turen startede som regel i udkanten af den mørke slotspark, klokken 03.15, hvorefter vi bevægede os igennem parcelhuskvarteret, for at ende op ved bredden af Gram Å nede i Lunden ved solopgangstid. Det var altid tydeligt, at de fleste arter blev registreret i Lunden og blandt utallige bogfinker, gærdesmutter, halemejser, munk og løvsangere registrerede vi også nattergal, natugle, huldue og sortspætte.

Min gamle biologilærer, fra Tønder Statsseminarium, Niels Thomsen, (i folkemunde kaldet "Storkethomsen", fordi han engagerede sig i redeopsætning og ringmærkning af storke, - også her i Gram), var i de første mange år leder på disse ture og hver gang, roste han altid den artsdiversitet der var iblandt de 40 - 50 arter vi kunne registrere.

Et stigende problem iblandt de mennesker, der bliver tiltrukket af sådanne friluftstilbud er desuden, at de for størstedels vedkommende ikke har erfaring i at bevæge sig i et følsomt naturområde. Derfor vil der uvægerligt forekomme uhensigtsmæssig adfærd, som kun vil skade den omgivende natur. Om det er ridning, mountainbike kørsel eller frisbeegolf er for så vidt uden den store forskel. Etableringen af de nødvendige faciliteter vil afstedkomme synlige og fremmedartede forandringer, som vil forringe oplevelseskvaliteten for andre naturinteresserede og forstyrrelsen ved udøvelsen af aktiviteten vil kun gøre dette værre.

Vi skal alle være her og i naturen bør der være plads til alle, men lige netop det er problemet. Der bliver mindre og mindre plads og det er altid naturen der skal vige. De steder, hvor man kan gå i fred og ro og studere naturen på dens egne præmisser bliver færre og færre. Så, set ud fra min synsvinkel vil jeg være meget meget ked af, at give dispensation til at oprette frisbeegolf baner i Lunden. Hvorfor lige netop her? For min skyld kan man gøre det i et stykke kulturskov, men ikke lige netop i det stykke, der nu igennem et halvt århundrede har ligget fredeligt hen og hvor naturen har haft et fristed. Jeg har intet imod, at Gram Slot ønsker at udvide sine tilbud til publikum, men jeg tror ikke man har gennemtænkt projektet og har glemt at vægte hensynet til naturen højt nok. Den smukke natur, som man netop fremhæver i al omtale af stedet, og som i yderste konsekvens er det virkelige guld de forvalter."

Haderslev kommune giver tilskud til udøvelsen af de ulovlige frisbee aktiviteter i Gram. Måske dette er årsagen til den manglende reaktion fra den tilsynsførende myndighed."

Karl Gunnar Gregersen fra Gram Vision har den 18. maj 2023 skrevet:

"Jeg flyttede til Gram i 1976 (altså væsentlig tidligere end Jørgen Overby). Jeg blev ansat som lærer blandt andet historielærer og da jeg skulle have greveparrets ældste datter, Bettina, mente jeg at jeg hellere måtte sætte mig grundigt ind i den lokale historie. Så jeg læste H.P Sørensens bog: "Gram Sogns Historie". Den er at betragte som lokalhistoriens bibel. I den kan man på side 14 læse følgende:

"Slotshaven

er anlagt omkr. År 1700. En engelsk rejsende giver i 1702 en malende og begejstret beskrivelse af et besøg på dette sted. Med stor kunst er haven anlagt i terasser med vandfald, springvand og italienske grotter. Haven var forbunden med lunden ved en allé, kaldet promenaden. Til lystsejls på slotssøen havde grevinden, Sophie Dorothea Schack, en robåd så stor, at der var plads til et spisebord, hvor der kunne dækkes til 20 personer. Enkegrevinden Anna Sophie Schack udvider haven mod syd og lader ca. 1750 plante de berømte skovfyr, der regnes for de ældste i vort land, og som den dag i dag står som "vagtposter" langs den sydlige gang. Haven og "lunden" går efterhånden ret umærkeligt over i hinanden, og sammen med skov, slot og sø er her skabt et af landsdelens smukkeste og mest idylliske områder; der har da også i tidernes løb været et yndet udflugtsmål for en stor omegns befolkning og siden "Sønderjylland vågnede" i 1840'erne har det tillige været rammen om mange store folkelige og nationale møder."

I det hele taget er der ikke noget i fredningsteksten, der indskrænker brugen af parken til forskellige formål. Det overlades til ejerne af parken at vurdere arten og omfanget af aktiviteterne.

Jeg vil gerne fremhæve, at Jens greve Brockenhuus-Schack åbnede parken for rigtig mange arrangementer.

Jeg kan nævne, at da jeg kom til Gram Skole i 1976, var det en fast tradition, at afgangseleverne mødtes med lærerne i parken, efter den obligatoriske fodboldkamp mellem et elevhold og et lærerhold. Der var dengang et halvt hundrede elever, og vi var vel en snes lærere. Vi indtog vore madpakker og nogle øl og hyggede et par timer. Der var jo fest om aftenen. Denne tradition varede i rigtig mange år. Naturligvis med grev Jens' velsignelse. Kun en enkelt gang fandt han anledning til at skrive til inspektøren. "Han ville gerne, om vi næste år ville medbringe en affaldssæk til kapsler. Hans gartner havde brugt en del tid på opsamling af kapsler".

Der var aldrig senere problemer.

Der har også været friluftsspil i anledning af Stavnsbåndets ophævelse. Det foregik på plænen foran slottet. Det fandt grev Jens også var meget fint. Karetkørsel har der været på plænerne. Se billede. Området lige øst for gravstedet har altid været et yndet samlingssted for børnene i Gram når sneen faldt. Alle troppede op med kælke eller ski. Også grevens børn. Værd at bemærke i den sammenhæng er, at da amtets gartnere efter orkanen i 1999 var i gang med at anlægge rhododendron-bedet syd for gravstedet fik gartnerne at vide, at netop denne bakke var børnenes slædebane. Resolut blev der lavet to "løjper" gennem bedet, så børnene kunne slæde videre. Der afholdes også Sct. Hansbål og mange andre aktiviteter i parken. En lille pudsighed: Mens familien Brockenhuus-Schack boede fast på slottet kunne man af og til møde grevinde Susanne med golfkølle i parken. Hun øvede sig i at skyde til golfbolde på den plæne, der kaldes promenaden. Og det var faktisk, medens der endnu var staudebede langs havegangene.

Jeg er af den opfattelse, at når greven i fredningen skriver, at "der ikke må opstilles Boder, Master eller andre Indretninger, som kan virke skæmmende", mener han boder som på Dyrehavsbakken med master og flag. De senere år har der været mange busser med børn fra "skovbørnehaver", der besøger park og lund om formiddagen. Især mens der stadig var naturlegeplads. Nu er kun "krokodillen" på den sydlige plæne tilbage.

Parken bruges flittigt af byens skolebørn og børnehavebørn ligesom den ofte besøges af skovbørnehavebørn, der ankommer i bus. Og de seneste 5 år har man spillet discgolf. Der ses ikke nogen former for slid i parken."

Fredningsnævnets afgørelse

Fredningsnævnet kan i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, meddele dispensation fra en foreslået eller fastsat fredningsbestemmelse, når det ansøgte ikke strider mod formålet med fredningen.

Det fremgår videre af stk. 2, at fredningsnævnet kun kan meddele dispensation fra en fredning eller en foreslået fredning i eller uden for et internationalt naturbeskyttelsesområde, hvis det ansøgte ikke indebærer forringelse af naturtyper eller levesteder for arter eller betydelige forstyrrelser af arter, som området er udpeget for.

Det fremgår desuden af stk. 3, at medmindre betingelserne i § 65, stk. 3, er opfyldt, kan fredningsnævnet ikke meddele dispensation fra en fredning eller en foreslået fredning, hvis det ansøgte kan

1) beskadige eller ødelægge yngle- eller rasteområder i det naturlige udbredelsesområde for de dyrearter, der er nævnt i bilag 3 til loven, eller 2) ødelægges de plantearter, der er nævnt i bilag 5 til loven, i alle livsstadier.

Ved afgørelse af, om et allerede etableret forhold kan lovliggøres, skal Fredningsnævnet vurdere, hvorvidt der ville være blevet dispenseret hertil, såfremt der var ansøgt herom på forhånd, eller om der i øvrigt er særlige forhold, som kan begrunde en efterfølgende dispensation.

Det er formålet med fredningen, at sikre Gram Slotspark ”ud i Fremtiden til Gavn og Glæde for alle og særlig for hele den sønderjydske Befolkning”. For at nå dette formål indeholder fredningsdekclarationen bestemmelser om, at slotssøen i alt væsentligt skal bevares i sin nuværende størrelse, vandstanden skal bevares, åens snoede forløb indenfor det fredede område må ikke reguleres, udsigten fra Krogshøj og Elverhøj skal bevares, og at der ikke på de fredede arealer må opstilles boder, master eller andre indretninger, som kan virke skæmmende.

Efter besigtigelsen af Slotsparken og enkelte af de opsatte discgolf-kurve, finder Fredningsnævnet ikke, at disse virker skæmmende. Der er tale om et beskedent antal kurve. Kurvene er små og står meget spredt i skoven.

Fredningen ses desuden ikke at være til hinder for selve aktiviteten. Ifølge fredningen skal området være til gavn og glæde for alle, hvilket taler for, at aktiviteten bør tillades. I den forbindelse har Fredningsnævnet tillagt det oplyste om de aktiviteter, der har været udøvet i skoven, betydning. Der findes ikke at være grundlag for at antage, at det nuværende omfang af discgolf-aktiviteten generelt virker generende for offentlighedens færden i skoven. Hvis dette bliver tilfældet, har kommunen som et led i tilsynspligten mulighed for at træffe afgørelse om begrænsninger.

Fredningsnævnet bemærker i øvrigt vedrørende de rejste naturmæssige betænkeligheder, at Miljøstyrelsen har givet tilladelse til discgolf i Arresødal Skov, der er en del af et Natura 2000-område. Miljøstyrelsen vurderede, at discgolfaktiviteten ikke indebar en forringelse af naturtyper eller levesteder for arter eller betydelige forstyrrelser af arter, som området er udpeget for.

I denne sag har Haderslev Kommune oplyst, at der findes flagermus i skoven, hvorfor en eventuel lovliggørende dispensation er betinget af udfaldet af en nærmere undersøgelse af, om discgolf-aktiviteten påvirker flagermusene i området, hvilket Fredningsnævnet er enig i.

Fredningsnævnet meddeler derfor lovliggørende dispensation til de opsatte discgolf-kurve, på vilkår

at discgolf-aktiviteten ikke må beskadige eller ødelægge yngle- eller rasteområder for de flagermus, der lever i skoven, hvilket skal dokumenteres og forelægges for Fredningsnævnet.

Klagevejledning:

Der kan klages over denne afgørelse til Miljø- og Fødevareklagenævnet. Klagefristen udløber 4 uger efter, at afgørelsen er meddelt. Er afgørelsen offentligt bekendtgjort, regnes klagefristen dog altid fra bekendtgørelsen. Klagen skal ifølge naturbeskyttelseslovens § 87 indgives via Miljø- og Fødevareklagenævnets digitale selvbetjening, jf. vejledningen på Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk. Klagefristen udløber ved midnat på dagen for klagefristens

udløb. Hvis klagefristen udløber på en lørdag eller en helligdag, forlænges fristen til den følgende hverdag.

Klageberettigede er, jf. naturbeskyttelseslovens § 86:

- Adressaten for afgørelsen,
- ejeren af den ejendom, som afgørelsen vedrører,
- offentlige myndigheder,
- en berørt nationalparkfond,
- lokale foreninger og organisationer, som har en væsentlig interesse i afgørelsen,
- landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur og miljø,
- landsdækkende foreninger og organisationer, som efter deres formål varetager væsentlige, rekreative interesser, når afgørelsen berører sådanne interesser.

Det er en betingelse for Miljø- og Fødevareklagenævnets behandling af en klage, at den, der klager, indbetaler et gebyr på 900 kr. for privatpersoner og 1.800 kr. for virksomheder og organisationer (2016-niveau). Klagegebyret reguleres den 1. januar hvert år efter den af Finansministeriet fastsatte sats for det generelle pris- og lønindeks som løbende offentliggjort i forslag til finanslov med virkning for klager, der modtages i Miljø- og Fødevareklagenævnet fra og med den 1. februar 2017. Miljø- og Fødevareklagenævnet offentliggør størrelsen af klagegebyret på sin hjemmeside www.naevnenes-hus.dk.

Gebyret opkræves i forbindelse med klagens oprettelse i Miljø- og Fødevareklagenævnets digitale selvbetjening. Klagen behandles først, når gebyret er betalt. Vejledning om gebyrbetalingen kan ligeledes findes på Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk.

Gebyret tilbagebetales, hvis klagesagen fører til, at den påklagede afgørelse ændres eller ophæves, hvis klageren får helt eller delvis medhold i klagen, eller hvis klagen afvises som følge af overskredet klagefrist, manglende klageberettigelse eller fordi klagen ikke er omfattet af Miljø- og Fødevareklagenævnets kompetence. Det bemærkes, at hvis den eneste ændring af den påklagede afgørelse er forlængelse af en frist for efterkommelse af en afgørelse som følge af den tid, der er medgået til at behandle sagen i Miljø- og Fødevareklagenævnet, så tilbagebetales gebyret dog ikke.

Miljø- og Fødevareklagenævnet kan også beslutte at tilbagebetale klagegebyret, hvis der er indledt forhandlinger med afgørelsens adressat og/eller førsteinstansen om projektilpasninger, og disse forhandlinger fører til, at klager trækker sin klage tilbage, eller hvis klager i øvrigt trækker sin klage tilbage, før Miljø- og Fødevareklagenævnet har truffet afgørelse i sagen. Gebyret tilbagebetales dog ikke, hvis Miljø- og Fødevareklagenævnet vurderer, at der er forhold, der taler imod at tilbagebetale gebyret, f.eks. hvis klagen trækkes tilbage meget sent, herunder efter at klager har haft et afgørelsesudkast i parts-høring.

En dispensation må i henhold til naturbeskyttelseslovens § 87, stk. 3, ikke udnyttes, før klagefristen er udløbet, eller behandling af en eventuel klage måtte være afsluttet.

Det følger endvidere af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, jf. § 66, stk. 2, at dispensationen bortfalder, hvis den ikke udnyttes inden 3 år efter, at den er meddelt.

Fredningsnævnet for Sydjylland, Sydlig del
Esbjerg den 12. juli 2023

Henrik Tosti
formand

Denne afgørelse er sendt til:

Immanuel Fredensborg, gudmedos12@gmail.com
Karl Gunnar Gregersen, Gram Vision, kggram@icloud.com
Svend Brodersen, svend.brodersen@gramslot.dk
Jørgen Overby, jorgen@Overbys-Tegneste.dk
Haderslev Kommune, post@haderslev.dk, hhar@haderslev.dk
Miljøstyrelsen, mst@mst.dk;
Slot- og Kulturstyrelsen, post@slks.dk
Museum Sønderjylland, planer@msj.dk
Danmarks Naturfredningsforening/København, dn@dn.dk
Danmarks Naturfredningsforening/Haderslev, haderslev@dn.dk
Dansk Botanisk Forening Jyllandskredsen, finn.borchsenius@sm.au.dk
Dansk Ornitologisk Forening, gert.fahlberg@bbsyd.dk
Friluftsrådet Haderslev: soenderjylland@friluftsradaet.dk; m.martinsen@mail.tele.dk